

Kigeütlemb mäepäsil, Wirst Bartlai de Tolli,

Wastuüjo timwise awwosamba pääl Tartu linan.

Marahwa I. 248K
K a l e n d e r

ehf
T ä h t - r a m a t
1852

Ajjastaja päle, pärran
Issanda Jesuse Kristuse

fündimist.

Sel ajjastajal om 366 päiwa.

Sechzehuter Jahrgang.

Bearbeitet von der gelehrten Estnischen Gesellschaft.

Der Druck dieses nur in den Ostseegouvernements abzusehenden Kalenders ist unter der Bedingung gestattet, daß nach Vollendung desselben die vorschriftmäßige Anzahl von Exemplaren an die Abgetheilte Censur in Dorpat vorgestellt werde.

Dorpat, den 24. Septbr. 1851.

Abgetheilter Censor in Dorpat: J. de la Croix.

Tartu

trüffitu J. G. Schünmanni lāsja ninf G. Mattieseni maa.

Mäsšap feüdetu 10 kop. hõbb.

Mõnne sündinu asja mäletus ja arm.

	Aljastaiga.
Ma ilma lomifest armatas	5801
Jesanda Jesuse Kristuse sündimifest	1852
Tarto-lina eddimätsfest ehitamifest	822
Kui ristiusk Liivlandimale tuli	666
Lutteruse ussu-oppuse parrandamifest	335
Kui Lutteruse ussu ülesvõtmise Liivlandimale tuli	330
Kui Peterburi-lina nakkati ehitama	149
Kui meie ma Wennerigi wallitsuse alla sai	142
Wõrro-lina ehitamifest	67
Meie Keisri-herra Nikolai Pawlowitsi sündimifest	56
Tarto surekoli sädmifest	50
Kui Pranzus Wennemale tuli ning pallasu Moskwa- linast wäljaleti	40
Kui Liivlandimaal prius kulutati	33
Kui meie armolik Keisri-her Nikolai Pawlowits nakkas wallitsema	27
Kui se päramene suur henge-kirjutus meie maal oli	1
Kui Jumala-orjast terrifun wastse terrifo-säeduse pärra nakkati pidama	18

Kalendri-tähte selletus.

- noor fu.
- ② eddimäne werand.
- ③ täüs fu.
- Ⓐ päramene werand.

- n. nädal.
- f. fel.
- m. ehk min. minnuti.
- p. pühapäim.
- p. pärrast, päim, pühha.
- homm. hommungul.
- ödd. öddangul.
- öf. öfel.
- e. f. enne feskpäima.
- v. f. päle feskpäima.
- fesk. feskpäimal.

ENSV TA
Kirjandusmuuseumi
Arhiivraamatukogu

39061

Kats ristifest (**) nädala-päima arvonumri een täh-
hendama, et om terrifo- wai krono-pühha, mes terrifun püh-
hendetas; üts ainus (*) tähhendap, et om mäletuse päim, mes
terrifun ei pühhendeta, ent mil kobbut nink koli ei peta.

Wastse : ojjastaja laul.

1. So arm om, Jummal, wastfest meile sanu,
Nink ihho, henge ollet paimendanu !
So armo kittap südda rõemfaste,
Ta paistap ni kui päiwlik figile.
2. Oh weidi hääd me olleme kül ténnu,
Ent ülli rohkeste so armo nännu !
Mes peap minno südda andma sull'
Nüüd tenno : ohwris ka sel hommungul ?
3. Ei tia ma kül muud sul ettetüwa,
Kui laulo, mes mo südda püwway lüwa,
Nink palwet, et sa annas mülle ka,
Ni armo näuta figile, kui sa.
4. Ni käwra kui ma weel siin ilman ella,
Oh J'sand, pattu teggemast mo kela !
Las möttelda mul wiimset tünnikest,
Et ma so orjas waimust, sõamest !
5. So engli hulk mo saatko õige tele,
Nink kaitsko wainlast, ke mo püwway jälle !
Kui sa mo, Jesus Krist, es hoiásse,
Sis astus jalg kül pea kõrwale.

6. Kui sa ka zirgokest ei jätta mahha,
Nink et me waglal pina tees ei tahha,
Sis sa ka tõttest mo ei unneta,
Kenk eest sa kolit, Õnnisteggija.

7. Kiik uskliko so armo päle lodtwa
Nink hädan, surman sinno abbi ootwa.
Oh wallitse meid, J'ssand, armoga,
Et õiget teed me wõisfe kõndida.

C. H.

I. Januar. 31 päiwa. Wastse-ajastaja: ku.

Jesús, kule pallemist, Õnnista sa foggodust, Kaitse omma
pärRANDUST, Soia omme luliikmist, Anna fige rahmale Rahho wastse
aastale!

Wastseajastaja p. Jesuse ümberleikamisest. Luf. 2, 21.

		Wastse-ajast. p.	
**1	Tõdisp.	Adam	Surew. prom.
2	Kolmap.	Abel	Heleni Pawl.
3	Neljap.	Enok	Jündim. päiw.
4	Reede	Metusala	
5	Poosp.	Simeon	

Ilm lät
külmembas.
Lumme saddo,

Kolme-kuninga päiwal. Targa hommungomaalt. Matt. 2, 1-12.

		Kolme kunn. p.	
**6	Pühhap.	Set	tuul nink
7	Geep.	Meltior	tuist.
8	Tõdisp.	Errart	● f. 9, 14 min. homm.
9	Kolmap.	Kasper	Tuul kanap
10	Neljap.	Pawel	hommungo
11	Reede	Higginus	pole
12	Poosp.	Rein	

1. P. v. 3 Kunn. p. Jesús 12 ajastaja wanna. Luf. 2, 41-52.

13	Pühhap.	Hillar	nink
14	Geep.	Robbert	weap
15	Tõdisp.	Weliks	pilwid
16	Kolmap.	Ertman	koffe.
17	Neljap.	Lõunis	● f. 12, 20 min. keskr.
18	Reede	Cewraim	Ilm
19	Poosp.	Sara	lõep sul

2. P. v. 3 Kunn. p. Sassa Kanan Kalilea-maal. Jan. 2, 1-11.

20	Pühhap.	Wabo	Wab. Sebast.
21	Geep.	Netta	lale.
22	Tõdisp.	Wintsent	Tuline
23	Kolmap.	Potta	nink
24	Neljap.	Timoteus	wihmane ilm.
25	Reede	Kristli	● f. 8, 40 min. ööd.
26	Poosp.	Paweli ümberf.	Tuul kanap
		Hans	aigomõda

3. P. enne Lühawõte. Tõteggija winamäel. Matt. 20, 1-16.

27	Pühhap.	Kristostomus	lõune pole.
28	Geep.	Kaarl	Rõust nink
29	Tõdisp.	Samuel	lumme saddo.
30	Kolmap.	Ida	Taiwas
31	Neljap.	Anno	● f. 11, 49 min. homm.

1. Januaril tõdesep päiw: f. 8, 43 m., lät alla: f. 4, 37 m.

11. — — — — — 8, 25 — — — — — 3, 59 —

21. — — — — — 8, 8 — — — — — 3, 23 —

Ärra laske silmil kaia Kurja ilma tühhiust! Sõariista om iks wassa. Palle laiskust, wäsimist! Ärra ando libhat' wärra, Jätta mahha himmuustust! Täudat sinna himmo ärra, Mäet sa jälle pimmedust.

1 Rede	Priggita	nakkap
*2 Poolp.	Marri	felletama.

8. P. enne Lihhawõte. Semen mitmasuggutse ma pääl. Luf. 8, 4-15.

3 Pühhap.	Hanna	Ränge külm
4 Eesp.	Weronika	nink
5 Iõisip.	Agata	põhja tuul.
6 Kolmap.	Pärent	Ilm
7 Neljap.	Rikkart	lät
*8 Rede	Salomon	Rede ja Poolp. ● f. 2, 41 min. homm.
*9 Poolp.	Polli	enne libhah. peh.

7. P. enne Lihh. ehk Paasto P. Kristuse kannatam. Luf. 18, 31-43.

10 Pühhap.	Hebbo	membra.
11 Eesp.	Rosa	Tuline
12 Iõisip.	Karrolina	nink
13 Kolmap.	Peningna	rättsakas
14 Neljap.	Waltin	ilm.
15 Rede	Jisrael	Saddo
16 Poolp.	Jula	● f. 7, 18 min. homm.

1 P. Paastun. Kristust kiusatas kolmkord kurratist. Matt. 4, 1-11.

17 Pühhap.	Konstanzia	jääp kül
18 Eesp.	Olimpia	mahha
19 Iõisip.	Sanna	ent tuul
**20 Kolmap.	Eufarius	Palwe kolmap.

21 Neljap.	Efajas	1. Kwatember.
22 Rede	Henno	lät kangemba.
23 Poolp.	Mina	Peetri p. Pehme
		● f. 7, 17 min. homm.

2 P. Paastun. Kananea-ma naise uul om suur. Matt. 15, 21-28.

24 Pühhap.	Maddis	Maddise p.
25 Eesp.	Wiktör	fulla
26 Iõisip.	Nestor	ilm.
27 Kolmap.	Klaudius	Wihma sattap
28 Neljap.	Justus	kange tulega.
29 Rede	Konfordia	Ilm
		● f. 10, 16 min. ödd.

1. Weebruaril tõdes päiw: f. 7, 42 m., lät alla: f. 4, 50 m.

11. — — — — — 7, 16 — — — — 5, 13 —

21. — — — — — 6, 48 — — — — 5, 37 —

Dh tõskem omma häle Nink laulkem rõemfaste, Meil' tumwas murre päle Nüüd rõemo jälle. Eäl Jeesus hengas ka, Kun same maggama, Kui henge heidame Nink ilmast lahkume.

1 Poolp.	Albinus	jääp
----------	---------	------

3. P. Paastun. Kristus ajap kurratit wälja. Luf. 11, 14-28.

2 Pühhap.	Lomisa	walk
3 Eesp.	Kunnikunde	litus
4 Iõisip.	Nadrian	nink
5 Kolmap.	Meta	lööp
6 Neljap.	Kotwrit	külmale.
7 Rede	Sinimo	Sddango
8 Poolp.	Perpetua	● f. 8, 29 min. ödd.

4. P. Paastun. Kristus södap 5000 innemist. Jan. 6, 1-15.

9 Pühhap.	Mit	tuul
10 Eesp.	Plandina	weap
11 Iõisip.	Konstantin	pilwid
12 Kolmap.	Kregor	fokko
13 Neljap.	Ernst	nink
14 Rede	Zakarias	wihma
15 Poolp.	Lugus	sattap.

5. P. Paastun. Jeesuse päle heidetas kime. Jan. 8, 46-59.

16 Pühhap.	Benjamin	● f. 10, 37 min. ödd.
17 Eesp.	Truta	Taimas
18 Iõisip.	Kaabriel	lööp
19 Kolmap.	Josep	felge.
20 Neljap.	Rupert	Illusa ilma.
21 Rede	Penetift	Päiwal lummi
22 Poolp.	Kawael	öfel külm.

6. P. Paastun. Jeesuse kissetullemine Jerusalemm. Matt. 21, 1-9.

23 Pühhap.	Leowil	● f. 4, 10 min. ödd.
24 Eesp.	Kassimir	Wäga illusa
**25 Iõisip.	Marrin	Maria kulut. p.
26 Kolmap.	Emanuel	kerwaj. ilmafese
**27 Neljap.	Kušta	Suur Neljapäiw.
**28 Rede	Kideon	Suur Rede.
29 Poolp.	Lina	näddal otsa.

Lihhawõte p. eddimäne p. Kristuse ülestõõsemine. Mark. 16, 1-8.

**30 Pühhap.	Uat	1. Lihhawõte p.
		● f. 10, 46 minn. homm.
**31 Eesp.	Zoots	2. Lihhawõte p.

1. Märjil tõdes päiw: f. 6, 24 m., lät alla: f. 5, 59 m.

11. — — — — — 5, 53 — — — — 6, 21 —

21. — — — — — 5, 56 — — — — 6, 44 —

Krist ellap, ke mo armaštap! Mo südda, meš so kurbastap?
Kui kiik ilm soles ärra mul, Nink mul om Kristus, sīs om kii!
Halleluja!

*1	Idiisp.	Tora	Külm
*2	Kolmap.	Tio	tuul
*3	Neljap.	Berdinant	nink
*4	Rede	Ambrosius	wih
*5	Poolp.	Maxim	ma

1. P. p. Krist. ülest. p. Jesus näud. henda Jünger. Jan 20, 19-31.

6	Pühhap.	Jolestin	saddo.
7	Geep.	Arion	● f. 1, 32 min. p. kessp.
8	Idiisp.	Lorent	Tuul
9	Kolmap.	Laus	jääp
10	Neljap.	Ezekiel	mahha,
11	Rede	Häärman	ent wihma
12	Poolp.	Julius	sattap

2. P. p. Krist. ülest. p. Kristus hä karjus. Jan. 10, 12-16.

13	Pühhap.	Juſtin	üttepukko.
14	Geep.	Joel	Taiwas
15	Idiisp.	Dadja	● f. 9, 50 min. homm.
16	Kolmap.	Ruda	fellerap kül,
**17	Neljap.	Ignazius	Tronip. sündim. p.
18	Rede	Walerian	ent sēki
19	Poolp.	Simon	pettap

3. P. p. Krist. ülest. p. Kristuse ärraminnef. Jan. 16, 16-23.

20	Pühhap.	Amalia	ilm
**21	Geep.	Aleksandra	Reisri prow. n. p.
22	Idiisp.	Kajus	● f. 12, 10 min. kessp.
23	Kolmap.	Jüri	Jüri p. 6. f. 12, 10 min. kessp.
24	Neljap.	Albert	eggapäiwa.
25	Rede	Markus	Täus tu
26	Poolp.	Markuse p.	ei to ka
		Ezekias	parrembat

4. P. p. Krist. ülest. p. Krist. towt. rōemust. lähät. Jan. 16, 5-15.

27	Pühhap.	Anastasiuſ	ilma joht.
28	Geep.	Olli	● f. 1, 10 min. öf.
29	Idiisp.	Reimund	Ilm
30	Kolmap.	Errast	lät

1. Aprilil töšep päiw: f. 4, 54 m., lät alla: f. 7, 9 m.

11. — — — — — 4, 28 — — — — — 7, 31 —

21. — — — — — 4, 2 — — — — — 7, 52 —

Mo henge sise tulle, O soja pühha Waim, Gesti ännota ma
olle Iks kōwra, külm nink tuim. Kui sündsi imale, Sīs sünnitit
mo jälle Nink andsit waimo-ello. Mo hengel' heldeste.

1	Neljap.	Wilip Wilip ja Sakk. p.	illusaš.
2	Rede	Siigmunt	Waga
3	Poolp.	Abra Risti lödm. p.	lāmmi

5. P. p. Krist. ülest. p. Sigest palwe piddamif. Jan. 16, 23-30.

4	Pühhap.	Selma	sunwine
5	Geep.	Kottart	ilma
6	Idiisp.	Jiidrik	kene.
7	Kolmap.	Jetta	● f. 5, 2 min. homm.
**8	Neljap.	Hioh	Krist. taiwan. p.
*9	Rede	Otto	Seggane
10	Poolp.	Rordian	ilm.

6. P. p. Krist. ülest. p. Kui se rōemust. saap tulles. Jan. 15, 26-16, 4.

11	Pühhap.	Pankrazius	Wihma
12	Geep.	Nero	sattap.
13	Idiisp.	Sermazius	Sels
14	Kolmap.	Kristjan	● f. 5, 25 min. ödd.
15	Neljap.	Schwi	ge
16	Rede	Peep	taš
17	Poolp.	Anton	waš.

Sumwiste p. Pühha Waimo wälsakaldamine Jan. 14, 23-31.

**18	Pühhap.	Erif	1. Sumwiste p.
**19	Geep.	Wilemon	2. Sumwiste p.
20	Idiisp.	Pilla	Illus lāmmi ilm.
21	Kolmap.	Trina	● f. 8, 13 min. hom.
			2 Kwatember.
22	Neljap.	Mila	Petlik
23	Rede	Leontine	nink
24	Poolp.	Ester	seggane ilm.

Kolmainuse pühha Jesus ja Nikodemus. Jan. 3, 1-15.

25	Pühhap.	Urban	Urbani p.
26	Geep.	Eduart	Pitse kätwa,
27	Idiisp.	Luddo	wihma sattap.
28	Kolmap.	Willew	● f. 5, 2 min. ödd.
29	Neljap.	Mats	Selge,
30	Rede	Wigand	illus
31	Poolp.	Nelli	ilma,
			kene.

1. Mail töšep päiw: f. 3, 39 m., lät alla: f. 8, 14 m.

11. — — — — — 3, 28 — — — — — 8, 35 —

21. — — — — — 3, 4 — — — — — 8, 52 —

Mes ilman minno kurbastap, Se püßip ürikest; Ent mes mo südda armaastap, Se laisap iggawes.

1. P. p. Kolmain. p. Riffas mees ja Lazarus. Luf. 16, 19—31.

1 Pühhap.	Rotsalk	naddal.	Waiklik
2 Eesp.	Emma		nint
3 Tõisip.	Liso		läämi.
4 Kolmap.	Widrika		Põhja
5 Neljap.	Poniwazius		● f. 6, 34 min. ödd.
6 Rede	Artus		tuul,
7 Poolp.	Lutregia		ent

2. P. p. Kolmain. p. Suur öddango södmaig. Luf. 14, 16—24.

8 Pühhap.	Medardus	naddal.	felge,
9 Eesp.	Pertram		tabhe
10 Tõisip.	Blawius		ilmakene.
11 Kolmap.	Parnabas		Waiklik
12 Neljap.	Tina		● f. 10, 34 min. ödd.
13 Rede	Tobias		illus
14 Poolp.	Setlow		läämi

3. P. p. Kolmain. p. Arrakaddonu lammis. Luf. 15, 1—10.

15 Pühhap.	Wido	naddal.	ilmakene.
16 Eesp.	Justina		Kaunis
17 Tõisip.	Nikander		passaw.
18 Kolmap.	Homer		Utte
19 Neljap.	Kert		● f. 5, 15 min. ödd.
20 Rede	Blorian		fug
21 Poolp.	Rahel		gune

4. P. p. Kolmain. p. Arra fae pinda lähhem. ilm. Luf. 6, 36—42.

22 Pühhap.	Eiit	naddal.	tabhe
23 Eesp.	Pasilius		läämi
**24 Tõisip.	Taan		Janipäiw. ilm.
**25 Kolmap.	Wio		Reisri h. sünd. p.
26 Neljap.	Jeremias		● f. 9, 53 min. homm.
27 Rede	Wasfil 7 maggajide p.		Segga
28 Poolp.	Josua		ne

5. P. p. Kolmain. p. Peetri kalla-lomus. Luf. 5, 1—11.

*29 Pühhap.	Peter Peetri Paweli p.		ilm.
*30 Eesp.	Annus Paweli mället. p.		Wihma

1. Junil tõssep päiw: f. 2, 56 m., lät alla: f. 9, 3 m.

11. — — — — — 2, 55 — — — — — 9, 8 —

21. — — — — — 3, 2 — — — — — 9, 6 —

Mes sinna Jummalale annat, mo heng, fe sull' kiik andnu om? Mes sinna omman rinnan kannat. Mes täl om armas lust nint rōem? Se armsamb, parremb olgo se: Oh anna sõand temmale!

*1 Tõisip.	Leobalt		Reisri pr. sünd. p.
2 Kolmap.	Kreta	Haina Maria p.	fattap nint
3 Neljap.	Kornel		piñne kääp.
4 Rede	Ulrik		Tuline
5 Poolp.	Anselm		● f. 6, 2 min. homm.

6. P. p. Kolmain. p. Wariserde nint kirjatundjide bigus. Matt. 5, 20—26.

6 Pühhap.	Hektor		nint
7 Eesp.	Jonatan		wihmane
8 Tõisip.	Kilian		ilm
9 Kolmap.	Hin		naddal
10 Neljap.	Turka	7 welliste p.	otfa.
11 Rede	Nora		Willu
12 Poolp.	Hindrik		● f. 2, 48 min. homm.

7. P. p. Kolmain. p. Jesus saap ärraselletetus. Matt. 17, 1—9.

13 Pühhap.	Marget	Margrete p.	ilm nint
14 Eesp.	Ponawent		suur
15 Tõisip.	Nihka	Apostl. lahsum.	marro
16 Kolmap.	Hermine		tuul.
17 Neljap.	Aleks		Wihma
18 Rede	Rosina		fattap
19 Poolp.	Laura		● f. 3, 58 min. homm.

8. P. p. Kolmain. p. Hoitse henda fawwala prohmete eest. Matt. 7, 15—23.

20 Pühhap.	Elias		nint ei
21 Eesp.	Lannil		lääse
22 Tõisip.	Maddalena M. Madd. p.		haina
23 Kolmap.	Oskar		tetta
24 Neljap.	Kristin		ei ka
25 Rede	Jakob	Zakkabi p.	rükki pois
26 Poolp.	Anna		mada.

9. P. p. Kolmain. p. Illekoht, majapidd. peap arwo andma. Luf. 16, 1—9.

27 Pühhap.	Marta		● f. 3, 13 min. homm.
28 Eesp.	Plato		Sesamma
29 Tõisip.	Pedo		wih
30 Kolmap.	Walter		mane
31 Neljap.	Erm		ilm

1. Julil tõssep päiw: f. 3, 16 m., lät alla: f. 8, 52 m.

11. — — — — — 3, 35 — — — — — 8, 36 —

21. — — — — — 3, 56 — — — — — 8, 15 —

O Jeesand, suur om sinno arm Nink wäga immes panda! Ehk olleme kü müld nink põrm. Sa wõttat hõle panda. Ehk surjust kü om ilman tääl, Meid kēsi sinna kaitset weel. Ei tahha hukka sata.

1 Rede	Jakkap	Peetri abhila p.	nink
2 Poolp.	Moses		tulm tuul.
10. P. p. Kolmain. p.	Jerusalemi-lina	ärarahäetamine. Luf. 19, 41-48.	
3 Pühhap.	August	● f. 3, 45 min. p. kēsp.	
4 Eesp.	Eleasar		Segga-
5 Iõisip.	Dēwalt		ne
*6 Kolmap.	Liis	Krist. ärrajellet. p.	petlik
7 Nelsap.	Linno		ilm
8 Rede	Kotlip		nāddal
9 Poolp.	Roman		oisa.

11. P. p. Kolmain. p.	Wariser ja müütnik	Jummala koan. Luf. 18, 9-14.	
10 Pühhap.	Juhhan	Lawritse p. ● f. 7, 48 min. homm.	
11 Eesp.	Olga		Hom-
12 Iõisip.	Klara		mungune
13 Kolmap.	Ello		tuul
14 Nelsap.	Eusebius		ajap
*15 Rede	Matli	Rõa Maria p.	pilwid
16 Poolp.	Isak		ärä.

12. P. p. Kolmain. p.	Keleto ja fõrweto	innemine. Mark. 7, 31-37.	
17 Pühhap.	Henning	● f. 4, 53 min. p. kēsp.	
18 Eesp.	Lena		Wailik
19 Iõisip.	Sebalt		lāmni
20 Kolmap.	Pernart		ilmakene.
21 Nelsap.	Rut		Põw-
**22 Rede	Wilibert		Reisri h. kron. p.
23 Poolp.	Zakheus		wale

13. P. p. Kolm. p.	Samaritiline nāudap	armo Judalisele. Luf. 10, 23-37.	
24 Pühhap.	Pärile	● f. 8, 21 min. öd.	
25 Eesp.	Ludwik		loop.
26 Iõisip.	Natalia		Põhja
27 Kolmap.	Jeppart		tuul
28 Nelsap.	Augusta	Ristja Zani	nink
*29 Rede	Twman	surma mäl.	lāmni rahhe
**30 Poolp.	Aleksander	let. päiw.	Tronipärr. n. p.

14. P. p. Kolmain. p.	Kümme piddali-tõbbist.	Luf. 17, 11-19.	
31 Pühhap.	Rebekka		ilm.

1. Augustil tõssep päiw: f. 4, 19 m., lät alla: f. 7, 49 m.
 11. — — — — — 4, 41 — — — — — 7, 22 —
 21. — — — — — 5, 4 — — — — — 6, 55 —

O fige kallim warra, Mo armas Jeesukent! Ma waidle sinno pärra. Siin om mo sõamen 30 pärras aesse sulle. Oh tulle, tulle sa, Et sinno surma wallust Mo wallo süttis ka!

1 Eesp.	Egidius		Utte-
2 Iõisip.	Elisa	● f. 12, 21 min. öf.	
3 Kolmap.	Perta		suga-
4 Nelsap.	Meus		gune
5 Rede	Natanael		lām-
6 Poolp.	Mango		mi.

15. P. p. Kolmain. p.	Mammona orjusest.	Matt. 6, 24-34.	
7 Pühhap.	Regina		tabhe ilm.
*8 Eesp.	Maria	Maria sünd. p. ● f. 3, 4 min. p. kēsp.	
9 Iõisip.	Pruno		Wihma
10 Kolmap.	Soštenes		sattap.
11 Nelsap.	Kerrart		Tabhe
12 Rede	Sirus		ilm.
13 Poolp.	An		Pikne

16. P. p. Kolmain. p.	Lässa-naise poig	Naini-linast. Luf. 7, 11-17.	
*14 Pühhap.	Hanto	Nisti üllend. p.	täip.
15 Eesp.	Nikodemus		Tabhe.
16 Iõisip.	Pina	● f. 8, 12 min. homm.	
17 Kolmap.	Lambert	3. Kwatember.	
18 Nelsap.	Titus		Seggane ilm.
19 Rede	Werner		Kange
20 Poolp.	Madde		tuul.

17. P. p. Kolm. p.	Jeesus süttitap	weetõbbist pühhap. Luf. 14, 1-11.	
21 Pühhap.	Matteus	Mattense p.	Wih-
22 Eesp.	Morits		ma
23 Iõisip.	Hosea		sattap.
24 Kolmap.	Ants	Zani samise p. ● f. 12, 23 min. p. kēsp.	
25 Nelsap.	Kleomas		Udsune
*26 Rede	Zanno	Zani oppet. p.	ism.
27 Poolp.	Ado		Wihma

18. P. p. Kolmain. p.	Suremb käft	säedusen. Matt. 22, 34-46.	
28 Pühhap.	Wenzel		sattap
29 Eesp.	Mihkel	Mihkle p.	ütte-
30 Iõisip.	Hironimus		pubfo.

1. Septembril tõssep päiw: f. 5, 28 m., lät alla: f. 6, 23 m.
 11. — — — — — 5, 49 — — — — — 6, 55 —
 21. — — — — — 6, 11 — — — — — 5, 26 —

Müüd olle minna põhja löidnu, Mes päl' ma lotust põhjanda:
Se om mo Jesus, ke om tulnu Säält Jēstast sure armoga. Se
põhhi ikkes lindmas jääp, kui Ma nink taiwas huffa läöp.

*1 Kolmap.	PiisMaria kaitsem. ja eenp.	● f. 9, 1 min. homm.
2 Neljap.	Volrat	Tuul kánap
3 Rede	Jairus	hommungo
4 Poolp.	Pranz	pole.

19. P. p. Kolm. p. Jesus süttitap luwallust innemist. Matt. 9, 1-8.

**5 Pühhap.	Saul	Põimo pühha.
6 Eesp.	Wides	Lumme
7 Toisip.	Simson	sattap.
8 Kolmap.	Sirek	● f. 1, 42 min. ös.
9 Neljap.	Jaak	Taiwas
10 Rede	Mai	felle
11 Poolp.	Purkart	tap.

20. P. p. R. p. Paljo omma kutsutu, ent weidi ärrakorj. Matt. 22, 1-14.

12 Pühhap.	Walwit	Wailit
13 Eesp.	Albreht	külm
14 Toisip.	Kai	ilmakene.
15 Kolmap.	Hedwi	Põh
16 Neljap.	Kallus	● f. 1, 40 min. ös.
17 Rede	Emil	ja
18 Poolp.	Lukas	tuul

21. P. p. Kolmain. p. Runninga-mehhe poig. Jan. 4, 47-54.

**19 Pühhap.	Luzius	Kerriko ussu op-
20 Eesp.	Wendelin	puseparrandamise
21 Toisip.	Ursel	nink kaunis [p.
*22 Kolmap.	Katta Kasani pühh. M. p.	kange külm.
23 Neljap.	Sewerin	Marro
24 Rede	Salome	● f. 2, 27 min. ös.
25 Poolp.	Krispin	tuul

22. P. p. Kolmain. p. Kammal sullane. Matt. 18, 23-35.

26 Pühhap.	Lisa	nink
27 Eesp.	Jeetš	lumme
28 Toisip.	Simon Simon Juda,	saddo.
29 Kolmap.	Helš	Tuiskap.
30 Neljap.	Ursaton	● f. 6, 27 min. ödd.
31 Rede	Wolfgang	Wailit

1. Oktobril töšsep päiw: f. 6, 34 m., lát alla: f. 4, 57 m.

11. — — — — — 6, 56 — — — — — 4, 30 —

21. — — — — — 7, 21 — — — — — 4, 5 —

Kuis ma so wastawõtta? Mes häd ma sulle te? Sa tige il-
ma tõtte, Mo henge illoke! O Jesus, Jesus, löüda Mul sõand pal-
lama Nink eesi mulle näüda, Mes so wõip kostota.

1 Poolp.	Anne	Pühhide p.	külm
----------	------	------------	------

23. P. p. R. p. Orja Keisrit nink Jummalat. Matt. 22, 15-22.

2 Pühhap.	Etta	Hengide p.	ilm.
3 Eesp.	Nahum		Parras
4 Toisip.	Di		talwine ilm.
5 Kolmap.	Enno		Illus
6 Neljap.	Linnert	● f. 4, 14 min. ödd	wailit.
7 Rede	Esau		iml.
8 Poolp.	Malle		

24. P. p. R. p. Pämehhe tüttar n. weritõbb. naine. Matt. 9, 18-26.

9 Pühhap.	Teodor		külm
10 Eesp.	Martin	Martin Lutter.	jättap
11 Toisip.	Krist	Martin piiskop.	weidikese
12 Kolmap.	Jonas		pärä.
13 Neljap.	Paap		Tuul
14 Rede	Widrik	● f. 8, 28 min. ödd.	kánap
15 Poolp.	Leopold		

25. P. p. R. p. Innemise poija tullemine kui wälf. Matt. 24, 15-28.

16 Pühhap.	Annik		öddango
17 Eesp.	Hugo		pole nink
18 Toisip.	Esra		lumme
19 Kolmap.	Elisabet		sattap.
*20 Neljap.	Amos		Keisri h. troni p.
*21 Rede	Marret	Maria ohwer.	Saddo
22 Poolp.	Abbas	● f. 3, 9 min. p. lesp.	

26. P. p. R. p. Innemise poig lahut. äkko lambist. Matt. 25, 31-46.

*23 Pühhap.	Klement		Kooln. mället. p.
24 Eesp.	Jossas		jääp mahha
25 Toisip.	Katri	Katrina p.	nink
26 Kolmap.	Konrat		ilm om
27 Neljap.	Pabbo		selge.
28 Rede	Künter		Marro
29 Poolp.	Meinart	● f. 5, 29 min. homm.	

1. Krist. tullem. p. Rittetu olgo, ke tulley Jēfanda nimmel. Matt. 21, 1-9.

30 Pühhap.	Andres	Andrese p.	tuul.
------------	--------	------------	-------

1. Nowembril töšsep päiw: f. 7, 47 m., lát alla: f. 3, 41 m.

11. — — — — — 8, 9 — — — — — 3, 23 —

21. — — — — — 8, 29 — — — — — 3, 10 —

So seime män ma saisa tääl, O Jesuken, mo ello! Ma tulles, mes sa kinkit mull', Sul lätte andma jälle. Sull' anna ihho, henge, meelt Nink sõand, palwet, laulo-häält. Oh, et sa hääs fõdis wõtta!

1 Gēsp.	Arnolt	Lumme saddy.
2 Tõisp.	Kärēna	Luis.
3 Kolmap.	Kola	Lumme saddy.
4 Neljap.	Matsi	Taiwas
5 Rede	Sabina	9 f. 10, 26 min. hom.
**6 Poolp.	Nikolai	Niggola p. Keisri h. nimme p.

2. Krist. tullem. p. Teedke, et Jummal riik lähhin om. Luf. 21, 25-36.

7 Pühhap.	Tonni	felletap.
8 Gēsp.	Kats Maria samise p.	Kange
9 Tõisp.	Rudosp	tuul
10 Kolmap.	Judit	nink
11 Neljap.	Woldemar	tulline
12 Rede	Orilia	kilm
13 Poolp.	Luzia	ilm.

3. Krist. tullem. p. Jaan wangi-tornin. Matt. 11, 2-10.

14 Pühhap.	Nikasiu	9 f. 2, 57 min. p. kēsp.
15 Gēsp.	Hip	Pehmēbas
16 Tõisp.	Johana	lõpp.
17 Kolmap.	Lazarus	4. Kwatember.
18 Neljap.	Kristop	Ilus
19 Rede	Lot	selge
20 Poolp.	Abraham	ilm.

4. Krist. tullem. p. Jani tunnietus. Jan. 1, 19-28.

21 Pühhap.	Tomas	Toma p. 9 f. 11, 41 min. ödd.
22 Gēsp.	Peata	Parras
23 Tõisp.	Lohwre	kilm
24 Kolmap.	Ewa	talwine
**25 Neljap.	Tõnno	Prants. sõawäe
**26 Rede	Lillo	huff. mäll. p.
27 Poolp.	Wanka	Ewang. Jaan.

Pühhap. p. Talwiste p. Simeon nink Hanna. Luf. 2, 33-40.

28 Pühhap.	Bera	Ilmsüta laste p. 9 f. 5, 40 min. ödd.
29 Gēsp.	Noa	Selge
30 Tõisp.	Tawit	illus
31 Kolmap.	Silwekter	ilm.

1. Tezembril tõdesp päiw: f. 8, 44 m., lät alla: f. 3, 5 m.

11. — — — — — 8, 51 — — — — — 3, 6 —

21. — — — — — 8, 52 — — — — — 3, 18 —

Ajjastaja ajja.

- 1) Kewwaj allustap 8. Märzil f. 12, 20 m. kēsp.
- 2) Sumwi allustap 9. Junil f. 9, 8 m. homm.
- 3) Süggis allustap 10. Septembril f. 11, 19 m. ödd.
- 4) Talw allustap 9. Tezembril f. 4, 52 m. ödd.

Päiwa- ja fu-warjotuse.

Selsinnatsel ajjastajal warjotetas päiw kolmförd nink fu fatšförd.

Eddimäne warjotus om päiwa-warjotus 9. Januaril hommungul. Temma ei olle Tarto linan ei ka kunnegi Wennerigin nättawal.

Tõine warjotus om jälle päiwa-warjotus 5. Junil päle kēsp-päiwa. Ka se ei olle Tarto linan ei ka muial Wennerigin nättawal.

Kolmas warjotus om tämweline fu-warjotus 19. Julil päle kēsp-päiwa. Temma om Tarto linan nättawal.

Neljas warjotus om tämweline päiwa-warjotus 29. Nowembril hommungul. Temma ei olle Tarto linan nättawal.

Wies warjotus om fu warjotus, ent ei mitte tämweline, 14. Tezembril kēsp-päiwa ajal. Se warjotuse lõppetus om Tarto linan nättawal.

Sel ajjastajal näüdap tunnipak

1. Januaril	9 minnutit tunnikellast taggasi	1. Julil	5 minnutit tunnikellast taggasi
1. Webruaril	15 minnutit tunnikellast taggasi	1. Augustil	5 minnutit tunnikellast taggasi
1. Märzil	10 minnutit tunnikellast taggasi	1. Septembril	4 minnutit tunnikellast ette
1. Aprilil	tunnikellaga ütte	1. Oktobril	14 minnutit tunnikellast ette
1. Mail	4 minnutit tunnikellast ette	1. Nowembril	15 minnutit tunnikellast ette
1. Junil	tunnikellaga ütte	1. Tezembril	6 minnutit tunnikellast ette.

Kerriko: nink Krono-pühha nink mõnne mu mälletuse-päiwa.

Januaril.

1. Wastse-ajjastaja pühha nink Keiserliko Surewürsti Prowwa Helena Pawlowna sündimise pühha.
6. Kolme-Kunninga pühha.

W e e b r u a r i l.

2. Kõnnle päiw.
8. n. 9. Nede ja poolpäiw enne libhabeite.
20. Palwe kolmapäiw.

M ä r z i l.

25. Maria tulutamise pühha.
27. Suur Neljapäiw.
28. Suur Nede.
30. Libhamõite ehk Kristuse ülestõõsemise pühha, terve nädal.

A p r i l i l.

- 1 — 5. Libhamõitepühha nädal.
17. Keiserliko Surewürsti nink Ironipärrandaja Alek-
sandri Nikolajewitsi sündimise pühha.
21. Keisri Prowwa Aleksandra Weodorowna nimme
pühha.

M a i l.

8. Kristuse taiwaminnemise pühha.
9. Niggola päiw.
18. n. 19. Suurwiste pühha.

J u n i l.

24. Janipäiw.
25. Sure Keisri Herra Nikolai Pawlowitsi sündimise
pühha.
29. Peetri Paweli päiw.

J u l i l.

1. Sure Keisri Prowwa Aleksandra Weodorowna
sündimise pühha.

A u g u s t i l.

6. Kristuse ärraselletamise pühha.
15. Maria taiwaminnemise pühha ehk Mõda-Maria päiw.
22. Sure Keisri Herra Nikolai Pawlowitsi tronimise
pühha.
29. Riistja Jani surma mäletuse päiw.
30. Keiserliko Surewürsti nink Ironipärrandaja Alek-
sandri Nikolajewitsi nimme pühha.

S e p t e m b r i l.

8. Maria sündimise päiw.
14. Riisti ülendamise päiw.
26. Jummalasõnna tundja ehk oppetaja Jani mäletuse päiw.

O k t o b r i l.

1. Maria kaitsemise nink eenpallemise päiw.
5. Põimo pühha.

19. Kerviko ussu oppuse parrandamise pühha.

22. Kasani pühha Maria pühha.

N o w e m b r i l.

20. Sure Keisri Herra Nikolai Pawlowitsi troni pühha.
21. Maria ohwri pühha.
23. Koolnuide mäletuse pühha.

D e s e m b r i l.

6. Sure Keisri Herra Nikolai Pawlowitsi nimme pühha.
25. Eesmäne Talwiste pühha. Se päiw pühhendetas ka
mäletuses, et sel ajal 1812. aiaastajal Prantsuse sõa-
wäggi Jummalasõnna abbiga Wennerigist wäljaaeti.
26. Talwiste pühha tõine päiw.

Meie sure Keisri Herra suguwõõsa.

Nikolai I. tige Wennerigi Ülemkõllitseja ja Keiser
nink Polama Kuningas, om sündinu 25. Junil 1796.
Aleksandra Weodorowna, Wenne ja Polama Keisri
nink Kuninga Prowwa, Preištima Kuninga tüttar, om
sündinu 1. Julil 1798. Neide laste:

1. Aleksander Nikolajewits, Zesarewits, Suurwürst
ja Ironipärrandaja, om sündinu 17. Aprillil 1818. Temma
abikas: Maria Aleksandrowna, Zesarewna, Su-
rewürsti nink Ironipärrandaja Prowwa, Heesenima Su-
reherzogi tüttar, om sündinu 28. Julil 1824.

Neide laste: a) Nikolai Aleksandrowits, Suurwürst,
om sündinu 8. Septembril 1843.

b) Aleksander Aleksandrowits, Suurwürst, om sün-
dinu 26. Weebruail 1845.

c) Wladimir Aleksandrowits, Suurwürst, om sündi-
nu 10. Aprillil 1847.

2. Konstantin Nikolajewits, Suurwürst, om sündinu
9. Septembril 1827. Temma abikas: Aleksandra
Josepowna, Surewürsti Prowwa, Saksen-Altenburgi
Herzogi tüttar, om sündinu 26. Junil 1830. Neide laste:

a) Nikolai Konstantinowits, Suurwürst, om sündinu
2. Weebruail 1850.

b) Olga Konstantinowna, Suurwürstina, om sündinu
22. Augustil 1851.

3. Nikolai Nikolajewits, Suurwürst, om sündinu
27. Julil 1831.

4. Mihhail Nikolajewits, Suurwürst, om sündinu
13. Oktobril 1832.

5. Maria Nikolajewna, Suurwürsti Prowwa, om sün-

- dinu 6. Augustil 1819. Temma abbikaas: Maksimilian, Keiserlik Leuchtenbergi Herzog, om sündinu 19. Septembril 1817. Neide latse: a) Maria Maksimilianowna, Keiserlik Prinzes, om sündinu 4. Oktobril 1841.
- b) Nikolai Maksimilianowits, Keiserlik Prinz, om sündinu 23. Julil 1843.
- c) Eugenia Maksimilianowna, Keiserlik Prinzes, om sündinu 20. Märzil 1845.
- d) Eugen Maksimilianowits, Keiserlik Prinz, om sündinu 27. Januaril 1847.
- e) Sergei Maksimilianowits, Keiserlik Prinz, om sündinu 8. Fevembril 1849.
6. Olga Nikolajewna, Suurwürsti Prowwa, om sündinu 30. Augustil 1822. Temma abbikaas: Kaarl Widrik Aleksander, Württembergima Kuninga poig nink Tro niparrandaja, om sündinu 22. Weebbruaril 1823.
- Ensa kaddonu Sure Keisri Herra Paweli I. latse:
- 1) Maria Pawlowna, Suurwürsti Prowwa, Keisri Herra fossar, om sündinu 4. Weebbruaril 1786. Temma abbikaas: Kaarl Widrik, Saksen-Weimarima Suurherzog n. Altembwallitseja, om sündinu 20. Januaril 1783.
- 2) Anna Pawlowna, Suurwürsti Prowwa, Keisri Herra fossar, om sündinu 7. Januaril 1795, Willemi II., Hollandima Kuninga last.
- Ensa kaddonu Surewürsti Mihhail Pawlowitsi last Helena Pawlowna, Surewürsti Prowwa, Württembergima Herzogi tüttar, om sündinu 28. Fevembril 1806. Temma tüttar: Katarina Mihhailowna, Suurwürsti Prowwa, om sündinu 16. Augustil 1827. Temma abbikaas: Georg, Meklenburg-Strelitsima Herzog, om sündinu 30. Fevembril 1823.

Sel ajastajal petas ladet:

Januaril.

7. Tarto-linan suur Saksaa laat, 3 n. — 7. Linna-turg Wörro-linan, 3 p.

Weebbruaril.

2. Willandi-linan suur Saksaa laat, 8 p. — 2. Wörro-linan, 1 p. — 4. Linna-turg Tarto-linan, 2 p. — 8. Linna-turg Walga-linan, 2 p. — 15. Linna-turg Willandi-linan, 3 p. — 22. Wörro-linan suur Saksaa laat, 8 p. — 27. Willandi-linan, 1 p.

Mai.

9. Riggola laat, Wöbso-möisan, Wenne piri pääl, Rappina fihhelfunan.

Junil.

23. Jani laat Willandi-linan, 2 p. — 26. Wörro-linan. — 27. Walga-linan. — 29. Peetri laat Tarto-linan. — 29. Peetri laat Tarmasto möisan.

Julil.

2. Karsti-möisan. — 20. Perno-linan, suur Saksaa laat, 3 nadd.

Augustil.

10. Walga-linan. — 15. Helme möisan, 2 p. — 24. Lawritse laat Mosekatse-möisan, Pölwa fihhelfunan. — 27. Wastamöisa-möisan, Jani fihhelfunan. — 29. Kallinga-möisan, Saarde fihhelfunan.

Septembril.

2. Abja-möisan, Halliste fihhelfunan, 2 p. — 4. Sindi-möisan, Torri fihhelfunan, 2 p. — 4. Sabhari laat Rappina-möisan, 2 p. — 6. Takerpara-möisan, Helme fihhelfunan. — 8. Kastna-möisan, Tõstama fihhelfunan. — 8. Pölwa kiriko man. — 8. Rõuge kiriko man. — 8. Tarto-linan. — 10. Mõniste-möisan, Hargla fihhelfunan. — 10. Eldre-möisan, Helme fihhelfunan. — 13. Perrawere-möisan, Jagubi fihhelfunan. — 14. Krawi laat, Krawi kõrzi man, Wanna Anz-möisan, 2 p. — 15. Põlzamaal, 2 p. — 16. Kirrepi laat, Kirrepi sure kõrzi man, Rõngo fihhelfunan. — 18. Audro-möisan. — 20. Wandra-möisan, 2 p. — 21. Sanna-möisan, Rõuge-fihhelfunan. — 24. Mihkle laat Willandi-linan, 2 p. — 25. Mihkle laat Wörro-linan. — 29. Mihkle laat Tarto-linan, 2 p. — 29. Mihkle laat Walga-linan, 2 p. — 29. Rawnanurme laat Wastfelina fihhelfunan, 2 p.

Oktobril.

6. Luutsnifi-möisan, Rõuge fihhelfunan. — 6. Tarmasto-möisan. — 7. Linna-turg Wörro-linan, 3 p. — 10. Rõo-möisan, Pillistwere fihhelfunan. — 15. Luksiwere möisan, Põlzama fihhelfunan. — 15. Orriko-möisan, Rambi fihhelfunan.

Novembril.

1. Linna-turg Tarto-linan, 2 p. — 10. Mustwee-kullan, Torma fihhelfunan, Peipse rannan. — 10. Wörro-linan. — 20. Linna-turg Walga-linan, 2 p. — 25. Linna-turg Willandi-linan, 3 p.

Fevembril.

6. Wöbso-möisan, Wenne piri pääl, Rappina fihhelfunan. — 27. Walga-linan, suur Saksaa laat, 8 p.

Lina wahhe.

	wersta maad.	wersta maad.
Tarto: linast om		Kuigaste: jama 24 $\frac{1}{2}$
Narwa: lina 186 $\frac{1}{4}$		Tõlliste: jama 22 $\frac{1}{4}$
Peterburi: lina 324		Kulbi: jama 18 $\frac{1}{2}$
Tallina: lina (Põl: jama faut) 186		Trentsi: jama 21 $\frac{1}{2}$
Balga: lina 82		Bolmeri: lina 19 $\frac{3}{4}$
Bolmeri: lina 132		Lenzi: jama 19
Rija: lina 258 $\frac{1}{2}$		Rauba: jama 22 $\frac{1}{2}$
Perno: lina (Helme: mõis fa faut) 180		Englandi: jama 21
Willandi: lina (Rõngo: mõisa faut) 99		Kopoi: jama 23 $\frac{1}{2}$
Wõro: lina (Reola: mõis fa faut) 65		Rija: lina 20
Petseri: lina (Reola: mõis fa faut) 109		
Pihkwa: lina (Reola: mõisa faut) 165		238 $\frac{1}{2}$
Jama: wahhe.		Bolmeri: linast Perno: lina.
Tarto: linast Narwa: lina.		Bolmeri: linast om
Tarto: linast om		Ranjo: jama 23 $\frac{1}{2}$
Tõlgawere: jama 23		Ruhja: jama 22 $\frac{1}{4}$
Tõrma: jama 23 $\frac{1}{2}$		Laatre: jama 21 $\frac{3}{4}$
Rinnast: jama 25 $\frac{3}{4}$		Killingi: jama 23 $\frac{3}{4}$
Rannapungerja: jama 14		Surjo: jama 19 $\frac{1}{2}$
Wäikopungerja: jama 26 $\frac{1}{2}$		Perno: lina 18 $\frac{3}{4}$
Tõhwi: jama 21		
Wokki: jama 12		Tarto: linast Pihkwa: lina
Waiwara: jama 18		posti: teed möda.
Narwa: lina 22 $\frac{1}{2}$		Tarto: linast om
	186 $\frac{1}{4}$	Kulbi: jama 91 $\frac{1}{2}$
Tarto: linast Rija: lina.		Pipsi: jama 21 $\frac{1}{2}$
Tarto: linast om		Mõnniste: jama 21 $\frac{1}{4}$
Udderna: jama 26		Sanna: jama 28 $\frac{1}{2}$
		Wõro: lina 29
		Wastfelina: jama 27 $\frac{1}{2}$
		Petseri: lina 16 $\frac{1}{2}$
		Trboški: lina 21
		Korli: jama 17
		Pihkwa: lina 18

Tefke ristifhaina!

Armas tallomees! Kui so hobben ei tahha koormat häste weddada, siis sa annat tälle piitsa, et hobben ruttumbe eddesilääs nink ennembe pärrale saas. Rae, nifamma saday armas taiwane eessa ka meile mõnda hädda oppuses nink karistuses, nink sünnip meid se läbbi suremba tähhelepannemisega omma teed eddesiminnema nink parrembide hénne cest hoolt kandma. Sepärrast piddi ka minnewa-ajastajane (1851) suwwi särane ollema, märene ta olli, et sinna, põllo- mees, oppust wõttas nink nakkas nõuwo piddama, kuis sa säratse häddale wõis ette jõuda ehk sedda keelda tullemast. Pea eggapäiwa satte wihma; hainateggemise ajal lainetiwa luhha-nido weel fewwajast sani nidade, et neide pääl olles wõinu lodjaga purjutada, nink mea kõrgemba nido omma, kos weel nita lasti, säälke läts hainakene mes olli kassunu karin hukka. Sepärrast ei olle ka immes panna, et nüüd wastse ajastaja (1852) allustusen figin paigun tulline sõda hädda om, nink et noke, kel weel johhus ollewat, ei wõi henda surest kitta. Haina omma musta, et neist kellegi asja ei olle. — Es meil nüüd säratsen kõrran pea hirm ollema, kuis fewwajani läbbiajjame? Eggäüts tünney sedda hädda, mes majja-meest künniwõttay, kui lehm, kellest majja toidust loday, nälja kätte ärralõppey ehk pima ei anna, — ehk kui hobben, kellega perremees fewwajal omma põldo tahhay tetta, ni fewwas om jänu, et ta jalgu pääl ei püsfi, ehk sitta päält peap sama üllesnõstetus, kui tedda tahhetas adra ette panna. Põld om ommete weel perremehhe ainus lotus, ent kui seddagi ei sa tettus, kost siis weel om leiba saia! Jo sa ollet, sõbber, sedda ka jo mittorehti maitsta sanu! Cest paljo ei pudu, et pea egga ajastaja sõda pudus, kui ka mitte figile, siis ommete mitmale, kõrd

üttel, kõrd tõisel, kätte tulley. Es sinna ei tahha sis sedda hädä, mes sülle Jummalast lastas, sesamma nõwwooga parrandada, mes sesamma karristaja taiwane essa kätte juhhatap? Nink se nõuw, kellest ütsinda abbi om lota, ei olle muud, kui se källis Jummalä ande, kellega sa jo ämmoke mõssawannem-bide põllo pääl ollet tutwas sanu, ei olle muud — kui ristikhain. Ämmoke jo sa olles woinu nätta, kuis sest ajjast, et ristikhaina nakkati pruutma, sõda pudusest mõisa kottal ennamb es olle juttugi, kuis sest ajjast mõisatõpral tõine näggo saije, karjaaia wäggi kääwembide küündi nink ma parrembat nink rohkebat wilja and. Es sa essi mittokõrd olle nurrisenu nink ristikhainale süüs pandnu, et sul temma paggana niitmise nink wõtmise nink kuhjalomisega ajjawitumist kui paljo olli, et nüüd mõisan sittawed-damine sugguke ennamb ärra ei lõppe, sest et lauda wäkke laeni täüs omma, et mõisa põim nink rehhe-pesmine nüüd ennamb ei ännä hengadagi, ni kui mustitsel ajjal? Mes innimesele ristas nink koormas lät, peap jo Jummalä abbiga tälle tullus tullesma, — milles sis sinna sedda omma waiwa nink hädä ei tahha hē-nele laske õnnes sündida? Essiärralikult sinna, te nüüd rahharentnikun ollet, ei pea ennamb sugguke aigo wiitma, enge tige wõimoga nakkama ommie maie pääl ristikhaina teggema. Sēllega sa wõit omma maia nink ellajid üllespidada, sēllega ommale põl-lule tarwilist wäkke anda.

Wõtta sis kuulda, mes sul wajja tetta, et ristikhaina kaswatamine sülle tullu sadas, nink kuis sa se tarbis omma endist põllopiddamist weidikesse peat ümbermuutma.

Ristikhain om kül sārane hain, mes ülle kätte suwwe püssip, ent kerge ma pääl ei olle hä tedda tõise suwwe päle jätta, kui temma üttel suwwe jo katskõrda nita saije. Ristikhain tahhap hääd, wäg-

gewat sawwimaad nink nimmelt sārast, kos herne häste kaswawa. Hernes nink ristikhain omma lomo polest pooltsuggulast. Põld ei sälli tedda ka mitte wäga tihtiste; hä wäggew ma wõttap kuwwe ajjastaja parrast wasta, kergemb ma tahhap üttēssa ajjastaiga wahhetpidamist. Wäitamata maast ei olle ristikhainale middake lota, sepärrast külwa sement rōa or-raje päle. Sit, mes sa rüggale pannit, tulley tälle hääs. Külwi-aig om kewwajal, ni pea kui lummi om ärralānnu nink ma ni tahhenenu, et külwa pääl püssip nink orrast sisse ei sõtku, siiski peap ma weel ni to-res ollema, et penikene ristikhaina semen rõhkust lõwwas nink iddanema nakkas. Utte wakkala ma päle lät 12 nakla werrewa ninniga ristikhaina sement (terwe wak kalup 110 — 120 nakla). Külwa olgo tark, tähselepandja mees, te sārast penikest sement, mes ni kui tolm käest ärrakaup nink tigewähhemba tule hõngust mõisa ärraetas, sündsal wiisil mõistap kül-wada. Kui külwi ajjal ei johhu waiti ilma ollewat, sis ommete külwa tulega, ei mitte wasta tuult.

Eddimätsel suwwe parran külwi kaswaw ristikhain rōa al, nink kui rügga om ärrapõimetu, sis tulley norel ristikhainal päiwa paistus nink tule hõng tullus nink talwel warjap tedda lummi, mes rōa-kõrre wahhelt tule kätte ei pāsse. Eddimätsel süggisel ei olle kitta, et karja pälelastas, olgo sis et hain paks om nink ma olles kahutanu: sis wõip lambid kergusi ülleaia.

Pähhametsel kewwajal (se om ajjastaig parran külwi) om hä, ristikhaina äestada nink rōakõrsi, mea se läbbi wāllale sanu, wāljarehbitseda, et kui ristikhain nidetas, rōakõrre sisse ei jä. Päle to tulley ristikhaina kipsida, se om kipsikowi-jahho nore ristikhaina päle wāljazipputada. Se kipsimine om ainult wajja: hain lät se läbbi kõrges, paksus nink lih-hawas, sest kui temma maddal, harw nink penikene om,

sis ei mäsfa teggemine. Kos hä ristikhain om olnu, säält saap töisel ajastajal iks wilja, ütstiik messugune willi ennege om; ent waese ristikhaina pärra jääp pöld lahjas nink hainatap wäga ärra. Sepärast ärra olgo rahhatengaga kistsi, mes kipsikwwe eest tulley wäljapänna. Se kullu tulley kasfuga taggasi. Hä ristikhain ännap rohket ellaja toidust, nink mes temmast põllule pärrajääp wäitap maad nidade, et töisel ajastajal parrembat wilja kánnap, kui so pöld eale om nánnu. Pálegi omma kipsikwwi oddawa, kui neid parrajal ajjal ostetas. Kes kewwajal tahhay kipsida, peap jo süggisel kiwwe walmis soetama, sest sis om neide hind (Tarto linan) kigeoddawamb. Reid tüwwas Pihkwa poolt pärran põimo Peipse randa nink säält lodjaga Tartohe. Süggisel mäsfa Tartu kiwvipuut 5—10 tenga hõbbadat, ent kewwaja pole lát hind kállimbas nink küssitas jo 15 tenga putast. Kui sa sis Märtnapäiwa aigo eht eddimätse sanitega lina tullet, sis tállita ni, et taggasiminnen wõit kipsikwwe üttenwõtta. Utte wakkala ristikhain wõttap rohket poolt wakka kipsijahhu wasta nink ei panne lias, kui sa ka terwet wakka kullutat. Kolmest putast saap wakkajahhu, mes sul mattirahhaga üllelige ei tulle ennambat kui 35 tenga hõbbadat mäsfa. Nipaljo rahhasa peat sis kätte wõtma, kui sa omma põllo pääl wakkala ossa kigeparrembat ristikhaina tahhat wikkati álla saia. Sedda kipsijahhu wissatas hõmmungul warra hao minnekil, kui tuult ei olle nink kaste weel haina pääl, külwi modo ristikhaina päle wälja.

Juni-ku lõppetusel sawa ennambest kiik ristikhaina nuppo jo wäljan ollema, ni et pöld jo káwwest werretap. Kui se nidade om, sis sünnis ristikhaina eesmätsel hawal mahhanita. Eddimäne põim om siin meie maal kigetullusamb nink ei pea mitte liigwarra sama ettewõetus, sest muido ta ännap

weidi wälja nink kaswaw töises põimus ni wäggeste pärra, et tedda hámme ilmaga süggise pole kuigi wissil ei sa kikkowõtta.

Ristikhaina kikkowõtmisega te seddawärki. Kui sa ollet kiik põldu mahhaniitnu, sis minne mõtsa kerbikid otsma, mea hä õsselise omma, rain tüwwiotsa terrawas nink säe põllo pääl nipaljo rōufid kikko, et kiik haina sinna päle mahhásse. Om se tö tettu nink ristikhain seni weidikese nārwinu, sis ärra pallago neid mitte, et õrna lehhesse mant ärra ei kaks, nink nakka ennege rōuke päle ladduma, ent nidade et maast arwata rohke jalg wahhet jääp nink tuul hāste wõip alt lábbikāwwa. Kui parras tahhe ilm om, sis wõip kaks jalga padjuta ladduda, muido ei sünni paksemalt kui jalla padjuta pánna. Harri peap kōwwa nink hille ollema, et ta wet sisse ei wõtta. Johhup suwwi tahhe ollema, sis wõiwa haina süggiseni putmata rōuke päle jada, kost neid pärrakōrra telgusehe wetas eht kuhja pantas, kelle pääd nidoheinust tettas, et wessi kuhja möda állajosep. Ent kui suwwi wäga wihmane om, sis wõtta ristikhainu, kui ilm eale mahto ännap, rōuke päält mahha nink lasse tule káen tahheneda. — Tõistkōrda põimetas ristikhain Augustikuul nink pantas nisamma paigale, kui eddimätse põimo haina. Tõisest põimust om hä ellajile torest etteanda, eßiärralikult kui ilm ei áнна tahheneda; ent se man om wajja tahhelepánna, et ellaja liga ei sa*). Seddamaid päle põimo künna ristikhaina

*) Kui ellaja omma johtunu wārste ristikhaina päle, eht kui perremees eßi neile sedda torest etteheidap, sis nemma sōwa sedda maggusat nink wāggewat haina ni sure himmuga, et nemma pea liga sawa, nink mitto tüffi omma jo se lábbi huffa lánnu. Kui sis nátta om, et hārg eht lehm eht mōllikas eht hobben, eht mes muud ellajat om, ristikhaina pääl liga om sanu, ni et kōt om üllespaisunu, sis peap tedda seddamaid káwwo eht látte mannu widama nink tälle pangega kúlma wet pälewalletama, olgo sa ennamb poolt tundi aigo,

kört älla, sis ännay pöld tullemal suumel hääd wilja.

Ent kunna ristikhaina pöld ei pea ütfinda hainu andma, enge ka sement, sest et se kallis om östa (pund mässap pooltoist eht kats rubla hõbbekat), sis jätta össa seemnes saisma. Se man tulley sedda tähhelepäanna. Se össa, mes sement peap kaswata-ma, saap eddimätsil Juni-ku päiwil ärranidetüs, et parras kōrs (mitte wäga lühkifene) pärrajäap, sis jõudwa kiik loma üttelewisi kaswule, häitswa kiik üt-teliñ nink saap ka semen ütteleñi walmis. Seemnefandja össa ei tohhi tipfida, muido lät hain wäggewas nink ei ännä sement, nink ei sa enne põimetüs, kui olgo semen toeste walmis, se om Septembri-ku allustusen eht kest Septembri-ku ajjal. Põimjal olgo hä, waiw wikkat, et nuppu mahha ei zilga, nink kui seemnehain rōute pan-tas, sis olgo nisamma nuppude eest hoolt kanda, mea wäga rutto mahhababrastawa. Jõwwap rehhepessi-aig kätte, sis attetas tedda ni kui kunnagi muud wilja ülles nink pēstetas kats-, kolmförd ülle, muido ei tulley terrakese nuppest wälja nink jäwa põhho sisse. Sement puhhastetas nink tulutetas traatsõgla läbbi, ni kui sakstel mõisan om. Wahhane semen om par-remb, werretas halwemb. Kui terrakese ei olle õige tärwe nink wallusa, enge kobarise, sis nemma ei

seni kui ta külma pärrast wärrisema nakkap. Kui wärrin päletulnu, sis ei olle ennamb murret, sest sis saap ellaj rutto terwes. Ent kui temma jo ni wäga om paisunu, et temma ennamb jalgu pääl ei püssi nink tedda sepärrast ei wõi kairwo weerde wia, sis wõip ka kairwust pariga wet mannufanda nink säälsamman paigan, kos ellaj maan om, külma wet pälewallada nink külma weega hämmetetu kotti hämmelt sälja pääl piddada, seni kui jälle tõise pariga wärsket wet kairwust tärwas. Seddawisi arētitas Sakhamaal ellajid eggaförd, kui nemma wärske ristikhaina pääl ömma liga sanu, nink sedda ei olle kuulda olnu, et mõnni neist jälle hädda kätte olles ärralõpnu, kui rutto abbi saije.

kõlba seemnes. — Eht kül ristikhaina seemnel hinda wißland om nink mõnni põllomees seemne kaswata-mise läbbi ennamb rahha saije össa päält, kui kõige-parremba rōa eest, mes sesamma össa olles andnu, siiski ei olle kitta, et perremes ennamb ristikhaina seemne tarbis prugip, kui täl hendal külwis wajja om. Nisamma kui ristikhain põllule hääd teep nink tedda waitap, kui sedda niitmise tarbis tettaş, ni-samma om temma põllule kahjolit, kui ta sement kánnay, sest et se läbbi maad lialt ärrauntetas.

Ent nüüd tahhat wiß ka teda sada, kuis sa sedda äşja peat kaswile wõtma, et so põllopiddamise kōrd ei sa ärrasombitus, kui se nurm, mes säetu kōr-da möda olles piddanu tõugu kandma, nüüd ristif-haina älla saap. Ent ärra murretago sepärrast! Kui ka se põllopiddamise kōrd, mes sa seni ajjani ollet piddanu, se läbbi tõisildi saap, sis ommete ei pea sul se ümbermuutmise man kahjo ollema, kui sa nida teet, kuis meie sinno oppetame. Pannetähhele!

Sul om parhilla 3 nurme: rügga, tõug nink tessä. Jagga kumbagi nurme poles. Sis sul saap 6 nurme ollema. Neide kúwwe nurme kōrwale wõtta weel mõtsmaast nisammawōrt maad säitsmes nur-mes kōrwale, mes nisamma tulley harrida, kui mu nurme ma harritas. Sedda tetten wōit sa ommi põllan ka eddispäide nisamma paljo wilja wälja kül-wada, kui sa seni ajjani ollit harrinu külwama nink tijat hendal wajja ollewat. Kui sul nüüd seni aj-jani kúmmangi nurmen 6. wakkala maad om olnu (üllefige 18 wakkala), sis tulley nüüd weel 3. wakkala mõtsmaad mannuwōtta, et sul 7 nurme saap nink kúmmangi nurmen 3. wakkala (üllefige 21. wakkala) maad. Tähhenda kumbagi nurme numriga, sis saap sul ollema nümmer 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7. Nümmer 1 nink 2 olgo rügga (kúwwe wakkala), nümmer 3 nink 4 tessä (jälle kúwwe wakkala), nümmer 5 nink

6 tõug (jälle küwwe wakkala), nummer 7 mannu wõetu ma.

Kui sa nüüd selsammal 1852. ajastajal tahhat nakkata ristikhaina teggema, siis küüwa kewwajal 1. numri päle (rõa orrase päle) ristikhaina sement nink te sedda maad, mes mannuwõttit nink 7ma numriga tähhendid, tullewatfes ajastajas keswa küüwi tarbis walmis.

Sis lät põllopiddamise asfi seddawisi eddesi, kuis siin tähhendetas:

	Nr. 1.	Nr. 2.	Nr. 3.	Nr. 4.	Nr. 5.	Nr. 6.	Nr. 7.
1852	rügga ristikhainaga	rügga	kesa	kesa	kesw	kaar	muld
1853	ristikhain	kaar	rügga ristikhainaga	rügga	kesa	kesa	kesw
1854	kesw	kesa	ristikhain	kaar	rügga	rügga ristikhainaga	kesa
1855	kesa	rügga ristikhainaga	kesw	kesa	kaar	ristikhain	rügga
1856	rügga	ristikhain	kesa	rügga ristikhainaga	kesa	kesw	kaar
1857	kaar	kesw	rügga	ristikhain	rügga ristikhainaga	rügga	kesa
1858	kesa	kesa	kaar	kesw	ristikhain	kesa	rügga ristikhainaga

Nätsse, eggäitten numrin om wiljakõrd ifs üts nink sesamma, nink kui sa sedda kõrda ennege melen peat, siis ei sa sul kunnage muttingut ollema. Pär-ran rügga, kes ristikhaina sement päleküüweti, tulley ristikhain, pär-ran ristikhaina tulley kesw, pär-ran kes-wa eddimäne kesa, pär-ran eddimätsse kesa tulley kaar, pär-ran kara tõine kesa, pär-ran tõise kesa rügga ristikhainaga, nink seddawisi lät wiljakõrd ifs eddesi.

Kui sa sedda kõrda ifs tähhelepannet, siis om sul eg-ga ajastaja rükki kats nurme (üts, kes ristikhaina semen kewwajal päle saiie, tõine paljas rügga), tõu-go kats nurme (tõine karaga, tõine keswaga), kes-san kats nurme, ristikhaina üts nurm. Kui 1859. ajast-aig ettejöwwap, siis om eggäittel numril sesamma kõrd jälle kättetulnu, mes tal 1852. ajastajal olli, muud kui säitsmes nummer, mes 1852. ajastajal mannu-wõeti nink tõise ajastaja päle keswas walmisteti, se kánnap 1859. ajastajal eddimäsi ristikhaina, päle to keswi, päle to om ta kes-san, siis ta kánnap rükki, päle to jälle kara ic.

Ärra mõttelgo, armas sõbber, hendal se man-nuwõetu nurme läbbi nipaljo tööd päletulnu ollewat, et sa ei jõwwa ärratáallitada! Kae ennege pärra! Sul ei olle ennambat tetta, kui omma endist rükki nink omma endist tõugo, nink ristikhaina nurm ei áanna sülle ennamb tööd, kui ennege nita nink kocko-wõtta, mes Jummal arm sul om kätte juhhatanu. Kui sa sedda peas lias pandma, siis olles sa nisam-ma rummal, kui mustitsel ajal Torro Peter olli, ke rahhapadda, mes temma kätte juhhateti, es läppe pühhapäwal rabbaso küüwi alt ülleswõtta, et ta es tahha ferriforeiuid ärrazurki, nink kui eespäwal lap-jaga nink turaga mannuläts, olli Rabba Jaan meh-hel ettejäudnu nink põhjato rikkust löidnu! Särane-samma rahhapadda om ristikhaina nurm sülle, sest tööd ei olle sul temma pärrast jöht paljo olnu!

Ent kui sul ei olle maad kõrwale wõtta, ehk sa ei tahha kige jõwwo nink wõimoga ristikhaina teg-gemisele päleminna, noh, siis ánname sülle tõist nõu-wo. Küüwa egga ajastaja tõugnurme kolmandama ossa päle ristikhaina sement, nida ristikhaina mes tullewäl suuwel sälle jao päle om kassunu mahha nink küüna seddamaid pär-ran niitmist ristikhainakört álla, et rõateggemise tarbis ma walmis saap. Se-

pärrast et ristikhain om kessa eest pääl olnu, ei sa rügga tõisest rõast allamb ollema. Sel wiisil jääp sul wanna harrinenu põllopidamise kord kätte, ent surembat hääd sa temmast joht ei sa näggema. Hainu saap sul weidemb ollema nink seemne kaswatamise tarbis peat sa pälegi weel rõanurme weert kullutama, sest et sest hainast, mes tõugnurme päle tetti, sement ei sa, kunna ristikhaina kōrs rõa tarbis älla peap künnetama, enne kui ristikhaina semen walmis saap.

Ründ ollet, sõbber, kiik kuulnu, mes sul wajja teda, kui tullulikul wiisil tahhat ristikhaina nurmen tetta. Mes meie sülle olleme oppetanu, ei olle mitte üts wafine teedmata asji. Ei joht! Sakamaal om tallorahwas ristikhaina teggemise läbbi rikkas sanu, nink sa esji näet, et ka siin meie maal tigin paigun, kos sedda jo tük aiga targal wiisil prugitas, mõisa-asji parrembide kōrda lät, kui wanna põllopidamise wiega. Milles siina sis es peas oppust wõtma, nink sedda asja yromima, mes mitmale om õnnes sanu? Sepärrast ärra wiibigo sedda käsile wõtmasi! Sel-sammal talwel soetago hēnele kipsikōwwe nink ristikhaina sement nink kulwa kewwajal pole rõanurme or-rase päle. Annay sis Jummal parrajat rõsfiit kewwajast ilmalest, sis saat jo eentullemal süggisel (1852) rõemuga haljast ristikhaina rõatõrre al näggema nink wõit lota, et se Jummal ande sul eddispäide en-namb ei lasse sedda hirmsat hädäda tutta sada, mes sul sõda puduse läbbi seniajjani ni saggede om olnu. —

Kui se oppus luggejale tullus tulley, sis parrembat palka kalendriteggija omma waiwa eest ei himmusta. R. H.

Pärran künnelepäiwa ei tohhi talwisteed merre ülle ennamb uskuda.

Weebruari-kul, kats näddalat pärran künnelepäiwa, 1835. ajastajal lätis maisemaast suur woor Perno nink Wõllandi kaupmeeste kaubaga Saremale nink saije õige häste Kuresfäre lina. Sääl änniwa nemma omma kaupa rutto ärra nink rühksiwa taggasi min-nema, et sulla ilm olli nink neil Saremaalt Muhhomaale nink Muhhomaalt maisemale katskōrd olli ülle merre minnekit nink kewwajane ea merre pääl sel ajal ei tahha õige uskutaw olla. Reid worimehhi olli Pernomaalt Sanga wällast 6 meest: Mihkel Jurgens, Mihkel Rätt, Maddis Martenson, Abram Sang, Jürri Tohwer; Wõllandimaalt Wiratse wällast 6 meest: Jaan Paltser, Maddis Paltser, Märt Saas, Juhhan Leppik, Hans Hunt, Jaan Waar.

Üttēsamaltõistkümmel Weebruari lätšiwa mehhe hobbestega tühjalt minnema nink saiwa tenno Jum-malale! eddimätsfist weinast, mes Sarema nink Muhhoma wahhel om, häste ülle nink jõudsiwa kesspäiwa aigo Muhhoma Kuivaste kōrzi, mes sure weina rān-nan om, nink walmistiwa henda säält rutto ka surest weinast ülleminnema, mes kümme wersta maad om maisema Bergli-mõisa. Kuivaste kōrzimees, Mihkel Stammi nimmi, merre-tega suwittsel nink tal-wittsel aol tuttaw mees, ke jo mitmale tekāijile omma targa nõwōwoga olli abbis olnu nink mõnnikōrd maisema-meest, kel julgusest pudus olli, merre päle saatnu nink ka maisema rānnani tejuhhis nink seltsimehhes olnu, es tahha sekōrd ülle-merre-kāuki kitta, et lümme tuislas nink ilm paks olli tuisust. Temma kāsst wori-mehhi kats tundi kōrzin aigo wita nink odata, aggo tuisst wast ülleläässe. Ent worimehhi olli kibbe rut, es wōtta kōrzimeest kuuldagi, palgasiwa 4 Muhhoma-meest hendale tejuhhatajas nink lätšiwa ärra. Mih-

fel Stamm es jō'wwa neid wāggūsi taggasipiddada, ommete temma kaije neile sōame hirmuga pārra nink nāije, et nemma jo pole weinani olliwa sanu.

Mes nūūd sūndi, sedda kuulgem Mihkli Stāmmi ommast suust, ni kuis temma sedda Muhho oppetaja een om tūnnistanu nink lastnu kirja pāmma. Temma ütley: „Kui mehhe olliwa jo pole weinani sanu, sis nakkas ea ätkiste kāūma nink kange tuul pes sedda ead purrus. Minna johtu nāggema, et rahwas merre pāāl hāddan olli nink seddamaid anti ka Jummalast nōuw sōamete appi minna. Ma joostsi ni rutto kui ma jōuse, wōtti nipaljo rahwast kōtko kui ennege kaije nink ütli neile: Nipaljo kui teie tahhate lubba ma teile māsfa, et ennege neid hēngi merre hāddast saasse pāsta, ni kuis ristirahwale sūnnis. Wōttime sis rutto kats wāikest pati nink lātsime sure tormi nink lumme tuisoga neile pārra. Kui pārrale saime, sis olliwa kiik mehhe nink hobbese ütte wāikese eafarefese pāāl koon, mes lainete pāāl helju. Ma tahtsi neid kiki arwitatada, hobbesid nink rahwast, sepārrast ma sadi eddimālt kats hobbest, padi takka kinnikeudet, maele nink jāime tōise padiga worimehhile seltsis. E'ne kui mehhe tōise padiga taggasi tulliwa, lāts eapaak, kos nemma kiik pāāl olliwa, katski, hobbese waosiwa merrepōhja nink rahwas jāije ütte eatükfifese pāle pārra, mes mitte suremb es olle kui sūlli piuti nink laiuti. Hādda lāts iks surembas. Tōine paat es olle weel taggasi jōndnu nink se, mes kāen olli, es kānna ennamb kui 9 meest nink meid olli üllelige 16 henge. Olles ma kiki, ni kui nemma surma hāddan pāsiwa, pati wōtmu, sis ollesse kiik wimane ārraup-punu. Ma keli neid wāggūsi sīssetullemast nink kāsfi neid jalguga wāikeste eatükfide pāle toetada nink kāttega padi werest kinnihakkata. Sel wisil hoije rahwas henda weel wee pāāl, seni kui tōine paat taggasi tuli. Nūūd naksime kätte padiga rānna pole

minnema. Torm olli liig kange, rahwast paljo. Padi olliwa wāikese, wōttiwa suurte lainete nink eatükfide wahhel wet sisse nink surm olli figil nāttawal kombel filmi een. Sēlle sure surma hādda pārrast tahtsi ma jo ossa rahwast padist merde heita; ent nemma peijewa üts tōifest kinni, keake es tahha tōiste eest henda laske surma sisse sata. Nemma iktiwa nink tānnitiwa kiik ni kui ütte hālega nink olliwa ni ārraheitinu, et neil suggute ennamb meelt eht mōistust es olle, kēlle abbiga nemma olles tōle nakkanu nink arwitanu wet padist wāljaammutatada, mes ni tāüs olli, et eggal filmapilgul āllawaomist olli peljata. Ent minna pāsi neid filmaweega, et nemma jālle pididiwa sōant wōtma nink Jummal pāle lootma nink sundsi neid wāijo sōnnaga tōöd teggema nink wet padist wāljaammutama. Sest sai abbi. Nemma kuliwa mo sōnna nink meie teggime nipaljo tōöd kui eale jōudsi nink wajja olli. Sel wisil saime sis Jummal abbiga kiik neid hēngeteisi sure wāiwaga üttel kottal merre weerde male wia. Ent 16 hobbest niak worimeeste tros lāts jo hādda algmisen merre pōhja, 2 hobbest ennege pāsiwa padiga randa.“

Meidesiunnatide sō'nnuga ānnap Mihkel Stamm, üts pārris Mamees, teedmist ommast armotōöst, minf lābbi mitto innemist saijewa pāstetus, kea tōtteste ollesse kiik wimatse omma elloga sedda fergemelelikut ettemōtmist piddanu tassuma, talwitse te ārraminnefi ajjal woriga merre-ea pāle julguda. Kui se mees weel ellap, sis andko Jummal tälle hū'wui pāiwi nink ütstōrd rahholikut ārralahkumist, — ent kui temma jo om minnu, hāād assent taiwan! Ent teie, Marahwas, kēlle suggust nink seltsist se tōttelik mees oli, ke mittōfōrd surma-hādda sisse om lānnu nink omma ēllo Jummal hoolde jātnu, et temma sellega saas lāhhāmbide ēllo hoita, piddage temma nimme kui ütte arwo-nimme kallis nink kande hoolt, et teie

latse nink lastelatse teedwa nink tulleswa põlwe rah-
wale kulutawa, mes mustitsel ajjal üts Mamees
Muhhomaalt merre pääl lähhambile surma-häddan
om hääd tennu!

Mihkel Nagel

ehf

hädä om mönniförd figeparremb jubhataja.

Mihkel Nagel, üts endine külla-koolmeister
Bernomaal Sauga wällan, olli jo wäitult üts wisa-
kas poisikene, fedda kiik küllarahwas hoije. Ni kui
mönniförd nore mehhe nink eßiärralikult neide wan-
nemba ülliwäga sõa-tenistust pelgawa nink sepärrast
kiiksuggust modo ärrapromitas, noort meest se eest
warjata, nidade pänniwa sis ka Mihkli wannemba
omma 18. ealisk poiga ütte wannale lāsjaale mehhes,
ke tallo perrenaine olli, nink tennasiwa Jummalat,
et neide pojjakene jo perremeeste arwun olli, kui ne-
krutiwõtmise aig liggi jõudse.

Ent mes sest abbi olli! Wanna naise kõrwal
es tahha nore mehhe südda sugguke rahhul olla, es-
siärralikult et pudus nink waesus pälegi majjan olli
nink lahja talloma es ännu päiwaliko-leibagi, weel
wähhemballt midda tulleswatses ajjas ärrale panna.
Mihkel olles ennembe rõemoga parhällake weel sõtta
lännu, kui omma wanna matskaga perremehhe amme-
tit piddanu nink näljakäppa immemu, kui temma mitte
rahwast es olles häbbendanu nink küllanaru peljanu.

Weddas sis mehhikene omma ränka koormat
mitto ajjastaiga nisamma eddesi, seni kui ta wimate
õige arowalikult ärratundse, et wanna moriga nink
wõera perrega ennamb es jõwwa sugguke maia pid-
dada nink tallo orjust wäljaorjata, nink se mõtte päle

saije, küllakoolmeistriga assemid wahhetada nink kool-
meistri ammetit hennelle pällelda.

Päts sis Mihkel Nagel oppetaja mannu henda
koolmeistris pätkuma. Häkene kül! Ent oppetaja
küüsse: Kas sul om ka fedda tundmist, mes koolmeistri
ammet tarwitap? — Se päle es olle Mihkel joht
möttelnugi, nink kui oppetaja löise, et Mihkli lugge-
mine koggoni paklane olli, mehhikene katekistmest pä-
legi weel ülle kolle pääst luggi nink kirjutusest es tohhi
kõnneldagi, sis and oppetaja nõuwo, eesmält koli
müna nink luggemist nink kirjutamist oppi.

Oh immet! Kuus nüüd 40. ealine mees, ke tük
aiga perremehhen olli olnu, nink päleke weel koggo-
duse wöormündrin, ni äkkitselt pididi taggasikäändma
nink kolilatses sama? Temma es julgu kelleke wasta
sest asjast kõnneldagi!

1836. ajjastajal, suuwel, kui Abram Holter,
Sauga-wälla kirjutamise-koli koolmeister, hainale läts,
putte temma te pääl Mihkliga kokko nink saije tem-
maga juttule. Rakkas sis Mihkel ni kui kárwest
koolmeistrile omma luggu sure sõame wärrisemisega
nink hirmuga arutama nink kui koolmeister lahhe-
daste temma juttu kuulda wõt nink sugguke pahhas
es panne, et tõine temma aigo wiit, sis wõt wimate
Mihkel welli julgust nink tõi omma sõame figesalla-
jambast nurgast fedda palwet wälja, et koolmeister
ni hä olles nink wõttas meest koli. Ehf kül kool-
meistrile naar tahtis wäggüsi päletükkida, sis ommete
temma es laida Mihkli nõuwo sugguke, enge püse
temma pelgiko sõant rõemustada nink and tälle fedda
otsust: Päckü nüüd, welli, haina teggema nink pärran
põimo sis tulle julgeste minno pole, same sis natta
mes saap!

Enne rõakülwi olli Mihkel jo kolitarre man,
ent kui temma omma palwega etteaste, sis temma
es julgu filmite ülestõsta nink olli ni häbbelik nink

mattal, et latsegi tedda immes pänniwa. Selsam-
mal süggisel nink talwel tulli temma, ni kui waesus
pärtaand, kas kats- ehk kolmförd naddalan ehk korda
kats ülle naddala mannu nink oppe sel ürikesel ajjal
ilmalaitmata täüsi luggema, õige kauniste kirjutama
nink ka weidikesel rehtendama nink laulma. Kui tul-
lewa Jürripäiwa aigo Mihkliit oppetaja mannu lug-
gema kutsuti, täüt temma omma säeduse fige illosake
ärä, säeti terriko konventi läbbi Sauga wälla kool-
meistris nink jäije se ammeti päle wannembide nink
wälla tahtmist möda ni kaugas, kui meest mulda
panti. Parhillaate weel leinap Sauga wald omma
ausat kaddonu Mihkli koolmeistrit tagga nink kui
koggodus egga ajiastaja kottotulles pühhaata juttust
kuulma, sis ei lä keake temma härwast möda ilma
tedda nink temma immelikut ellokäüki mälletamata.

Tirol maalt.

Selle ma zeituni juttustawa paljo neist õnnetu-
sist, mes lummeweerme sääl mäggiise ma kottusin sag-
gede teggewa. Tirol maalt käüwa kolilaste kottuside
mitma pennikorma ma päält koli, sest et kolimain sääl
harwaste om löida. Johtu 17. Aprilis 1836, et
kolilaste päle, kea kolimajja pole olliwa minneman,
lummeweerme tulli, kelle älla üts kummeeline poisi-
kene jäije; tõise kiit päsüwa terwelt ärä. Tõisel
paigal weije lummeweerme ellomajja päalmist ärä
nink heit majjarahwast, kea õse sängin maggasiwa,
kärwedahe usata päle wälja; majja satte kotto nink
kats tütrikut jäiwa älla. Weltlini makonnan omma
saratse õnnetusel läbbi 77 innemist surma sattu. Im-
metaolikt om sääl Summala arm wannembid nink
latši saggede surma häddast päsünu. Kats wäikest last
löiti omma kolu emma rinna näel weel ellun ollewat.

Uttest terwe perrekonna rahwast jäije ennege üts ai-
nus häddaline poisikene älla, ehk kül esä nink emma,
kea temmaga ütten sängin maggasiwa, möllemba lum-
mest ärralämmateti. Üts esä, ke lummeweermet
kuuld mürrinal mäkke älla tulleswat, karras sängist
ülles, nink selsammal filmapilgul satte lummeweerme
majja päle, weije sedda fige temma perrenaisega nink
lastega ärä nink jät tedda ütsinda terwelt saisma.
Uttest tõisest perrekonnast löiti ennege ütte immewat
last mähkmete mähhitu lumme pääl naariwat nink
kättega mängiwat. Mitma innemise wirgusiwa ät-
kitselt unnest nink löisiwa henda fige sängiga lumme
sisen, káwwen säält, kos neide ellomajja enne olli
saissu. Üts esä omma pojaga wiisati fige tarrega
liggi kolm wersta maad eembale nink päsüwa ilma
wiggata. Tirano lähkütesen olli üts kastanipu-kand
mäe päält, kos ta olli kassunu, terwelt älla orgu
tulnu, ent ällatülles 6 honet, 4 westit nink ütte
põldu ärrariku nink ärrahäetanu.

Saratside immelik forge mäggedega, kui Tirol
maal üteldas ollewat, kellest mõnne 6,000, mõnne
10,000, ja üts ka ennamb kui 12,000 jalga korruta
omma nink suuwel nisamma kui talwel üllewän for-
gen iggawetse ea nink lummega omma kattetu nink
wäga illosa wäljanäütwa, ei olle meie makottus, ar-
ma luggeja, kül mitte ehitetu; ent kui meie kuleme
nink loeme neist õnnetuinaist johtumist, mes salane
rahwas omma esäma illo läbbi ni saggede peawa
kännatama, sis ei olle meil joht äsja, omma laggedat
esämaad laita, enge meie peame pälegi weel Sum-
malat tennama, ke meid sia om pandnu ellama, kos
saratse hirmsa äsja eale ei wõi sündida. Meie Mun-
namaggi Hania wällan, figeforgemb Tiwlandimaal,
ei te kunnagi saraft tempu; ent laddu kumme Mun-
namakke üts tõise päle, wot sis olles temma ka mees,
ke tekäüjid mõnnikörd hirmutas, kui nemma temmast

möda läässe Plakfi wöörmündrit kaema ehk Mäekolga kolitarre mannu luggema!

Wiin rikkup filmuäggemist.

Uts wanna säitsmekümnewie ealine mees, ke jo kümme ajjastaiga prilli läbbi waiwalt ennege saije luggeda, wöip parhilla ligepikkemat juttust ilma prillita luggeda nink ilma selletawa selgeste; ent se tulles sest: minnewa ajjastaja towot temma winajomist ärra nink ei wötta sest ajjast mitte püssugi suhhu.

Märatu suur merrefing.

Amerika maat Delaware jõe suun wöitlestwa 12 kallameest kümme tundi aigo ütte säratse sure merrefingwa wasta, kelle sarnast keake enne sedda es olle nannu. Temma hanna ots olli ni kōwwa kui sarn, nink ni terraw kui odda, nink temma suun ol- liwa kolm hōelat hambid ni kui jōehobbese kihwa. Siug olli 220 jalga pik, 22 jalga pakš. Kui ta ütte kallamehhe olli kolus pitsitanu, temma kae nink jalla luid katski murdnu nink 600 püssa pauku sa- nu, sis saiwa mehhe temma ülle wōimust nink teg- giwa tälle otša. Tubli mehhe saiwa wallitsuse kēst 1500 hōbberubla melehāās, hawatuid arstiti rigi kullu päle nink sēlle mehhe lāsjaale, ke surma saije, lubbati egga ajjastaja ello otsani ülespidamise-rahha anda.

Namatu kulatoja.

42. Wäega tullolitto nink kennad õppelikkud laulud nink juttud. Tartun. Laakmanni kirjadega. 53 lehhel. 8.

43. Ma- ja Merre-piltid, ehk immelikkud lug- gud lōune pool Ahwritas. Tartun. Laakmanni kir- jadega. 202 lehhel. 16.

44. Kannatliffo Helena luggu, kes 22 aastat

mitmes willetsusšes olnud. Kirjotand P. Gilden- mann. Pernus. 47 lehhel. 8. Bormi kirjadega.

45. Kāssi-Ramatofe. Tartun. Schünmanni lāsja nink C. Mattieseni kirjadega. 107 lehhel. 8.

46. Lutteruse katekismus ehk meie ristiusso õppetuse wiis peatükki. Tartus 1851. Schünmanni lesse ja C. Mattieseni kirjadega. 16 lehhel. 8.

47. Lutterusse wäikenne katekismus ehk krist- likko oppusse wiis peatükki. Tartun 1851. Schün- manni lāsja nink C. Mattieseni kirjuga. 16 lehhel. 8.

48. Jesuse elloramat ic. teine trük. Tartus 1850. Schünmanni lesse ja C. Mattieseni kirja- dega. 48 lehhel. 8.

49. Waimolik tähtramat 1851 aasta peäle. Tartus. Schünmanni lesse ja C. Mattieseni kirja- dega. 52 lehhel. 8.

50. Gesti-ma rahwa Kalender ehk täht-ramat 1851 aasta peäle. Tāllinas, Gresseli kirjadega.

51. Gesti-ma rahwa Kalender ehk tähtramat 1851. Tāllinas, Lindfors kirjadega.

52. Kino-rahwa ramat. Pernus. Bormi kirjadega. 23 lehhel. 8.

53. Kolmas Sannumetoja, aastal 1850. Tar- tus. Laakmanni kirjadega. 279 lehhel. 8.

54. Kiriko Seādusse ramatus ic. Riia õp- petaja von Jannau kirjotud. Tartus, Laakmanni kirjadega, 1850. 78 lehhel. 8.

55. Mällestusse ramat. Tartus 1851. Laak- manni kirjadega. 32 lehhel. 8.

56. Pähkle ramat. Pernus 1851. Bormi kirjadega. 20 lehhel. 8.

57. Gesti rahwa Kalender se 1851. aasta peale. Peterburris. 88 lehhel. 8.

58. Meie Isanda Jesuse Kristuse uus Tes- tament, ehk lle Seāduse ramat. Tartus 1851. Schünmanni lesse ja C. Mattieseni kirjadega. 812 lehhel. 8.

59. Penora. Üks kulus muistene laulo jut.
Tartus. Laakmanni kirjadega. 12 lehek. 8.

60. Ünnisteggija kopputap so üsse een. —
Johannes Gogner. — Saksakelest Makeelde ümberpantu.
Tartun, 1851. Schünmanni lāsja nink G. Mattieseni
kirjadega. 72 lehek. 8.

Barklai de Tõlli.

Kes sinna meie Tarto lina platsi päle puttup,
mes wennepodide een om nink kos territorahwas kerri-
kust tundi nink tünnist terrikohe tullen nink münne
risti üllelätwa, se om tõtteste ka mittokõrd nämmu,
et tallorahwas platsi pääl selle kiwise ärwosamba
ümber saisma jäwa nink sedda wasõist kujjo, mes saäl
pääl om, immetellewa. Kea temmaga jo tutwambas
õmma sanu, näütwa sedda wasõist meest palja päga
nink tõtlase palgega neile, kea tedda eddimäskõrda
näggewa, nink selletawa neile, et täl sure wäenllemba
mundur säljan om nink et mäntli ütte olla päält õm-
ma mahhasaddanu, et neid ärwotähte, riste nink
linte, mes mees rinna pääl kánnap, ommete nätta
saas, nink et kujjo al ümberringi wasõitse wäe-lippo,
suretükki, püssa, mõega, odda, raudreiuwa nink
randkübbara, trümmi ja passuna nink mu nisug-
gutse õmma üllespantu üttes tähhenduses, et mittund
nink mitmasuggust wäehulka, ni häste rüütli kui jal-
lamehhe, püssamehhe kui suretükilastja temma wõimo
nink wallitsuse al õmma olnu. Ent sedda ei mõista
ommete keake selletada, kes to sārane peas ollema,
tedda Keisri polest nida tahheti ärwustada, et tem-
ma kujjo siin meie linan üllesfäetas üttes iggawetses
mälletuses kige põlwe rahwale. Üts kirri om kül-
kuldtähtidega kiwitatwoli päle üllespantu nink näü-
dap wälja, mes selle mehhe nimmi om nink māratside
teggude läbbi temma ni kuulsas om sanu; ent Wen-

nekele kirja ei mõista tallorahwas luggeda nink eht
kül podisaksa saäl lähükese ütlewa: se om Barklai
de Tõlli! sis ollete jälle nisamma targa, kui enne
ollite, sest surembat tartust teie neide täest ka ei sa.
Sepärrast tahhap sis kalendriteggija nipaljo sest meh-
hest juttustada, kui teil wajja om teda.

Sesamma kulus mees, Mihkel Barklai de Tõlli
nimmi, om siin Riinolandimaal 1761. ajastajal sün-
dinu. Temma essa olli Saksa suggust mõisnik nink
ka wäesaks olnu, ent kui temma kolm poiga, selle
seast Mihkel keskmene olli, weel wäiko olliwa, lats
essa jo maggama nink es jätta lastile miind pärran-
dust, kui omma laitmata nimme. Mihkel saije õnu
mannu, Vermehlen nimmi, ke ka wäe pääl olli olnu
ent miind omman wannan ean kui kindral henda wäe
päält olli wällale pällesnu nink Willandi makõnnan,
Jani kihheltman Enge mõisan waesl kombel õlli.
Selle mehhe man kaswi Mihkel Barklai de Tõlli ül-
les, seni kui 17. ealises saije. Se wahnusega pand
õnu tedda wäe päle nink oste Willandi linan Meiji
podin tälle kallewit munduris, ent keake es mõista
tol hawal weel ettearwata, et sest noresst tassatse nink
allandliko lomoga poisõist ütškõrd sārane suur kulus
wäepalik pididi sama.

Kui ta 2 ajastaja rüggimentin olli olnu, sis
tõmmati jämme soldati-mundur säljast mahha nink
panti tälle penikesi päliko mundurit sälga. Tol ajal
olli suur Keisri Prõwma Katarina II. Wennerigi
üllembwallitseja. Kui nüüd Katarina II. üllemba-
wallitsuse ajal 1788. ajastajal Turgi sõdda wälja-
tulli, kos meie Kindral-Kubberneri eenwannemb, suur
kulus kindral Suworow, suri tekku teggi, sis olli
Mihkel Barklai de Tõlli ka Turgi sõan rüütli kap-
ten nink saije omma wahwuse eest ärworisti rinna
päle. Päle to olli Barklai Rootsi sõan, sis jälle
Põla sõan nink 1799. ajastajal jo kindralin.

Kui Keiser Aleksander I. 1801. ajastajal aujärje päle sai, sis jo olli iks Pranzmaal sest surest sõamehheft, Bonapart nimmi, kuulda, et kellega temma wõito läts, selle ülle temma wõimust sai. Tol ajal es olleke Pranzmaal Kunningat, nink wallitsuse as'i olli kiik ni seggane, et saäl kelleke ennamb mārastegi ello es olle; sepärrast saed Pranzmarahwas sedda kuulsat Bonaparti 1804. ajastajal hēnele üllembas wallitsejas nink pand tälle Keisri awwonime. Ent sega es leppi temma joht weel. Temma himmust ka tōiste Kunningate maad hēnele saia, läts sure sõawäega Saksamale nink nakkas saäl Preissima Kuningaga nink Austriama Keisriga sõddima. Särast üllekohhut es wōi meie õnnis Keiser Aleksander natta nink saat omma sõawäkke neile appi. Se olli 1806. nink 1807. ajastajal nink Barklai olli ka man nink näüt mitman lahkingun Pranzuse wasta omma wahwust. Kui se sõdda ot'a sai, sis tulli meie Keisril Rootsiaga teggemist, ent Barklai läts 1809. ajastajal 8000 sõamehhega Märzi-kuul jalla- nink hobbesewäega nink suurte tükkidega ülle merre ea jalgsi Rootsimale nink loot, et Jummal, ke tedda sedda teed olli juhhatanu, tedda ka kige temma sõawäega saas ilma kahjota ülle merre saatma. Jummal and kaudet külma nink es lasse sullada, nink Barklai luggu sure merre pääl olli parremb kui 26 ajastaiga pärran sedda Wiilandi nink Perno worimeeste luggu weinapääl olli (kae siin kalendrin 33. lehhefulje pääl). Särast immelikut julgust es mõista Rootsi mõtteldagi nink olli sepärrast ni kui melest ärra, kui meie sõawäggi pasuna hōlliga kui taiwa sõawäe hulk merrest üllestulli, tedda se eest kimbutama, et temma Bonaparti kihutamise läbbi olli meiega tiusu ajanu. Barklai lõppet sõdda ilma mōega tōmmata nink ilma pūs'a pauguta seddawisi, et Somema, mes enne sedda Rootsi jaggu olli olnu, meie Keisri kätte sai nink parhilla weel temma käen om, nink Kei-

ser Aleksander teggi Barklaile se eest paljo hāäd nink pand tedda ministris ülle kige sõaasja Wennerigin.

Seni kui se siin meie Keisri mail sündi, olli Bonapart Saksamaal kiik omme jalgu alla sõtkunu nink omman torredusen ni julges lānnu, et temma nõuwo wōt, omma sõawäega ka Wenne ma sisse tükida. 1812. ajastajal suwitsel aol nakkas Pranzus ülle Wenne-piri sisse tulles nink teggi kigin paigun meie maal paljo üllekohhut nink kahjo. Ent se, ke õigede tassup, kirjut kiik sedda üllekohhut omma ramato päle, tälle sedda kiik ütskōrd kätte tassuma! Keisri polest tulli Barklaile käft, wainlasele sõawäega (127,000 meest) nink suretükkidega (500 tükki) wastaminna nink ka kiik muud Wenne sõawäkke omma üllemba wallitsuse alla wōtta. Tark Barklai tedis kül, et kui Pranzus saasse ennege Wennerigi süddame sisse küündima, et sis wainlasel ka tōtteste ots kätte tulles; sepärrast es olle temma ni wāga tulline tedda taggasi ajama (mes kiik immes pānniwa, kea temma nõuwo es tija), enge tagganes es'i temma eest nink pet wainlast iks sūwembide Wenne ma sisse. Kui Smolenski lina al se hirmus lahking olli olnu, kos mõllembilt poolt mitto ja mitto tuhhat meest olliwa surma sanu, sis anti üllemb-sõawäe-wallitsus ütte tōise kuulsa kindrali kätte, Wurst Kutusow nimmi, ke Wenne suggust olli, nink Barklai säeti sis temma wallitsuse alla nink pididi temma kasku kuulma. Kui Barklai südda olles kõrkust täüs olnu, sis olles se temmal kibbe olnu, wallitsust tōise kätte anda; ent temma olli allandlik nink armast omma Keisrit nink es samaad ennamb, kui tühja ilmliko auwo. Sepärrast aste temma omma awwopaigast rōemsa sõamega mahha nink teggi tōise kindrali wallitsuse al nissamma Keisri tahtmist kui enneke.

Jo teie ollete es'i mõnne atstawlu soldati suust kuuldu, et Bonapart Pranzuse wäega Moskwa linani Wenne ma sisse tükke nink et sest päiwast et

Moskwa rahwas essi omma lina pallama panniwa eddimätsesi määrato Wennerigi pirisi pärrametseni Wennerahwa soame kättetassumise waimust pallama läggüsiwa, nidade et sest kuulsast nink uhkest Pranzuse wäest, mes Bonapart sure „trälliga ja trümme-, willepälliga“ sissetoi, surembat middake pärra es ja nink perremees essi suud silmad häbbi täüs peotawwe rahwaga „sõa kärrast ruttas ja koddõ pole tõttas. Ja „hophophophop“ kirti lats tullist te neil widuti, et „mees ja hobben puhhus, tuld kabja rawwast wuhhus!“ Kui Bonapart Saksamaalt läbbilendas, olli Preissima sõawäggi tedda jo wastawõtman nink mitma mu Saksama Würsti heidiwa Preissima Runingaga ütte nõuwo nink meie Keiser lähbat omma sõawätte ka pärra. Pranzmaalt tulli wastne sõawäggi Bonapartile appi nink koggona Saksama kõllas neist mitmist lahinguist, mes nüüd jälle wäljatulliwa, nink meie Barklai olli iks tõistega ütten platši pääl, kos ennege wainlasega teggemist olli, ke ni kui jannes hurte een sinna ja tänna kargas nink siist ja säält woppi sai, seni kui ta walmis olli. Ütte käewarre olli suretükki loot lahingun Barklaile jo ärrawõtnu, ent segipärrast es kisku temma henda taggasi, kos tedda wajja olli, nink et ta kiik, mes ta eale ettemõt, sure tarkusaga nink tähhelepandmisega om tällitanu, sedda wõip parhilla weel ei mitte ütfinda temma ärwotähtidest, enge ka temma wastnaust ärratutta. Sest arwalik om, et jo mehhe näust ärratunnus, mes lomu ehk felti temma om! Kui Bonapart kigilt poolt lõhna olli sanu, lats Barklai Wenne sõawäega, mes Keiser Aleksander essi omma wallitsuse älla olli wõtnu, õkwa Pranzma pälina, mes Pariisi linas kutsutas.

Suur Keiser es jätta ka Barklaile temma suri tekku nink temma sõnnawõtliko meelt tassumata, nimmit tedda illembas kindralis ülle kige Wennerigi sõawäe nink tõst tedda nink temma ihho suggu Würsti järje päle (1815).

Ka wõera ma Runninga nink Würsti ärwustima sedda kuulsat Wenne kindrali nink ehhitima temma rinda omme ärwotähtidega.

Kui se suur Pranzuse sõdda otsa olli sanu, sis olli ka Barklai päiwa tõ siin ilman ärratettu. Sõan es olle temma ommaist terwusest surembat luggu pidanu, ent nüüd olli ka jõud ni ärralõpnu, et ta Keisri lubbaga Saksamale reisis süttitajast lättest abbi otsma. Ent temma es ka pärralegi! Se pääl, Preissimaal, Jasterburgi linan olliwa temma ellopäiwa täüs sanu nink kuts Jummal tedda 14. Mail 1818. ärra, taiwan rahho assent wõtma, mes kige ilma auw nink surus temmale siin ma pääl es olle jõudnu walmistada. Koolja todi esamale taggasi nink hengap Jõggeweste mõisan, Helme kihhelkunan. Siin om üts wäga illus kabbel ehhitetu nink puhma nink lilli ümberzõri istutetu. Üts atstawtu soldat om mõisawannembide kullu pääl kabbeli üllekaejas pantu nink kaep pärra, et kiik tõrra pärrast om. Siin kabbelin omma parhilla weel kats uhket kirsto kuld rietega nink tuttidega nink kalli sammetiga ehhitetu nätta, üts Barklai kirst, tõine temma prõwma kirst. Wajja pärrandus jäije ainfa pojja kätte, ke parhilla weel ellap.

Wanna õnnis Barklai olli omma tallorahwa wasta üts wäga hä nink armolik mõisaher, nink kes tedda näggi omma mõisan ni lahkeste nink armolikult omma rahwaga jutto ajjawat, es olles tõtteste mitte usku, et se pididi sesamma suur kindral ollema, kelle wallitsuse al mitto ja mitto tuhhat sõamehhe nink päliko saisiwa, nink kelle nimmi Pranzuse sõan ni kulus olli, et Bonapartilge pallaw sai, kui tõine ta kannul olli.

Sedda wastkujjo, mes siin Tarto linan saisp, omma kiik ne päliko, kea Barklai wallitsuse al omma olnu, Keisri lubbaga lastnu wallada nink seddawiisi wäljaehhitada, kui teie tedda näete ehhitetu ollewat. Se kiwvi, kellest säämmas om tettu, todi

Sonemaalt, mes sest ajjast, kui Barilai sõawäega Rootsimaal olli, meie Reisri pärralt om; sepärrast sünnip se kiwvi wäga häste Barilai mäletuse kiwis. Kui kiik tükki siin Tarto linan olliwa kokkopardu, siis sai se mäletuse säämmas 11. Nowembril 1849. pühhändetus nink Tarto-linale lina ehtes kingitus. Päle to tetti illus raud-aid ümber, et wälaluma innemise mannu ei sa midda rikma. Piddago aid kelmile wasta, wai piddamata, se om awwalik, et se, ke sedda Barilai jutto timmahawatsen kalendrin om luggenu, ei lä joht mannu kurja teggema!

[9 Santo]

Siimlandima majja- nink mapiddamise asju eddesisaatmise koggodus Tarto linan om minnewa ajjastaja (1851) Mihkle-lade-päimäl tallorahwale, fea figeparrembid ommafaswatetuid lehmi, hārgi eht pūlli turgo tōiwa, ommašt nō'wmušt rahhakingitusi andnu, nink nimmelt saiwa:

Tarto linan:

Māggiste Märt Wōngrist	5	Rubla	hōbb.
Mōlki Jaan Reolast	4	"	"
Rebbase Jaan Merist	4	"	"
Mihkel Jls Tāhkwereft	4	"	"
Torro Jaan Wannast Kuustest	3	"	"
Jaan Mōssen Reolast	2	"	"
Jūrri Klein Koplakst	2	"	"

Wōrro linan:

Hindrik Kuus Tilsist	5	"	"
Jaan Tobber Annemōisast	3	"	"
Jaan Paal Sārristest	3	"	"
Juhhan Jappo Praggist	3	"	"
Andres Kelp Lūllest	2	"	"
Mihkel Sof Wastfest-Koiolast	2	"	"
Tomas Rihhu Wabenast	2	"	"
Juhhan Hermson Wannast Koiolast	2	"	"
Rein Pille Tīmmust	2	"	"